

7 Σεπτεμβρίου, 1990

[Α. ΛΟΙΖΟΥ, Π., ΠΙΚΗΣ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, ΝΙΚΗ-
ΤΑΣ, Δ/στές]

ΑΝΔΡΕΑΣ Κ. ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΥ, ΑΛΛΩΣ ΓΙΟΥΡΟΥΚΚΗΣ,

Εφεσείων,

v.

ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ,

Εφεσιβλήτων.

(Ποινική Έφεση Αρ. 4976).

-
- Δίκαιον αποδείξεως — Μάρτυρες — Συνένοχος ή ύποπτος — Προει-
δοποίηση για ελλοχεύοντες κινδύνους αποδοχής τέτοιας μαρτυ-
ρίας, αν δεν υπάρχει ενισχυτική μαρτυρία — Η ενισχυτική μαρτυ-
ρία πρέπει να συνδέει τον Κατηγορούμενο με την διάπραξη του
εγκλήματος. 5
- Δικηγόροι — Ποινική δίκη — Ο δικηγόρος υπέχει θέση αντιπροσώ-
που του κατηγορουμένου και ασκεί το έργο του, σε σοβαρές υποθέ-
σεις, στην παρουσία του αντιπροσωπευμένου — Το βάθος της
υπεράσπισης καθορίζεται από τις οδηγίες του πελάτη προς τον δι-
κηγόρο, αλλ' ο τελευταίος φέρει την ευθύνη για την δικανική δια-
μόρφωση και προβολή της υπεράσπισης — Στον τομέα αυτό η δια-
κριτική του ευχέρεια είναι ευρύτατη. 10
- Δικηγόροι — Ποινική δίκη — Κακοί χειρισμοί δικηγόρου — Πότε
αποτελούν λόγο ακυρώσεως της καταδίκης — Όταν από τον χειρι-
σμό αποκαλύπτεται έκδηλα ανίκανη δικηγορία (flagrantly
incompetent advocacy) με συνέπεια την κακήν απονομή της δικαιο-
σύνης ή όταν το όλο θέμα δημιουργεί έκδηλες ή υποβόσκουσες αμ-
φιβολίες. 15
- Φόνος εκ προμελέτης — Προμελέτη — Γεγονότα, που περιστοιχίζουν
την διάπραξη του εγκλήματος — Δυνατόν να χρησιμοποιηθούν
προς θεμελίωση προμελέτης. 20
- Φόνος εκ προμελέτης — Προμελέτη — Κριτήριο — Κατά πόσο ο δρά-
στης, μετά την απόφασή του να προκαλέσει θάνατο ετέρου ανθρώ-
που, είχε ευκαιρία να σκεφθεί εκ νέου αν θα φονεύσει ή όχι και ότι
αποφάσισε να φονεύσει μετά απ' αυτήν την σκέψη — Πολλά εξαρ-
τώνται από την ψυχική και πνευματική κατάσταση του δράστη
κατά τον κρίσιμο χρόνο — Η ψυχραιμία του δράστη μπορεί να
είναι τέτοια, ώστε ένα ασήμαντο χρονικό διάστημα μεταξύ απόφα-
σης και εκτέλεσης να είναι αρκετό — Το εύρημα ότι η δολοφονία 25

δεν ήταν ο πρωταρχικός στόχος του δράστη δεν αντιφάσκει με εύρημα προμελέτης.

- 5 Δίκαιον αποδείξεως — Διαζευτικές εκδοχές προς την εκδοχή της ενοχής — Καθήκον του Δικαστηρίου να τις εξετάσει (π.χ. σε υπόθεση φόνου εκ προμελέτης, το στοιχείο της άμυνας ή της προκλήσεως) — Το ζήτημα είναι θέμα μαρτυρίας — Εικασίες δεν επιτρέπονται.

10 Ο εφεσείων κατεδικάστηκε για τον εκ προμελέτης φόνου του Αρτίν Μπαχατουριάν την νύκτα της 31ης Οκτωβρίου και 1ης Νοεμβρίου 1986 κατά παράβαση των άρθρων 203 και 204 του Ποινικού Κώδικα, Κεφ. 154.

Οι λόγοι εφέσεως είναι:

15 1) Η καταδίκη του εφεσείοντος πρέπει να ακυρωθεί και ο κατηγορούμενος να απαλλαγεί και/ή διαζευτικά η καταδίκη να ακυρωθεί και να διαταχθεί η επανεκδίκαση της υποθέσεως λόγω του ότι ο κατηγορούμενος - εφεσείων έχει υποστεί ουσιαστική αδικία από τον χειρισμό της υποθέσεως εκ μέρους του δικηγόρου του και/ή υπήρξε πλημμελής απονομή της δικαιοσύνης λόγω του χειρισμού της υποθέσεως υπό του δικηγόρου του κατηγορουμένου.

20 2) Το πρωτόδικο δικαστήριο προσέγγισε λανθασμένα το θέμα της υποβολής υπό του δικηγόρου του κατηγορουμένου - εφεσείοντα ερωτήσεων που ήταν αντίθετες με τις οδηγίες του και/ή αντίθετες με την άρνηση ενοχής και γενικά αντίθετες με την εν γένει υπεράσπιση του κατηγορουμένου με αποτέλεσμα να υπάρξει πλημμελής απονομή της δικαιοσύνης.

25 3) Το πρωτόδικο δικαστήριο εσφαλμένα εύρεν τον κατηγορούμενο ένοχο φόνου εκ προμελέτης και τούτο γιατί το δικαστήριο εξήγαγε το στοιχείο της προμελέτης από ανεπίτρεπτα συμπεράσματα.

30 Ο πρώτος λόγος εφέσεως αναφέρετο σε απόσπασμα της πρωτόδικης απόφασης σχετικά με μαρτυριαν του μάρτυρα Νικολάου, που θεωρήθηκε ύποπτος συμμετοχής στο έγκλημα. Ολόκληρο το απόσπασμα βρίσκεται στις σελίδες 415 - 421 της απόφασης. Συνοπτικά αναφέρουμε ότι αφορούσε τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

35 α) Ενώ σφαιρικά εξεταζόμενη η θέση της υπεράσπισης ήταν ότι ο Νικολάου εφευδέτο, έγιναν κατά την αντεξέτασή του ερωτήσεις, που αντικρούουν την σφαιρικήν αυτή διαπίστωση.

40 β) Έγιναν σαφείς ερωτήσεις, που δείχνουν πως η υπεράσπιση δεν αμφισβητούσε την διάπραξη της ληστείας (κατά την διάρκεια της οποίας φονεύθηκε το θύμα). Από τις ερωτήσεις προέκυψε παραδοχή συμμετοχής του Νικολάου στην υπόθεση Αρτίν, συμμετοχή που ο ίδιος ο Νικολάου ισχυρίζεται ότι είχε με τον κατηγορούμενο.

γ) Το Κακουργιοδικείο εξέφρασε την γνώμη ότι οι πιο πάνω ερωτήσεις δεν οφείλοντο σε λάθος του δικηγόρου του Κατηγορουμένου, αλλά ότι ο κατηγορούμενος εμπιστεύτηκε περισσότερο στην πονηράδα του παρά στην εγνωσμένη εμπειρία και ικανότητα του δικηγόρου του. Έτσι ο ίδιος θα έδιδε αντιφατικές ή ελλιπείς οδηγίες στους δικηγόρους του, κάτι εξάλλου που παραδέχθηκε και ο ίδιος στην αντεξέταση. Όταν ρωτήθηκε π.χ. κατά πόσο τις λεπτομέρειες που έδωσε για το άλλοθι του τις ανέφερε και στους δικηγόρους του, απάντησε: 'Άκρες, μέσες'.

δ) Η ίδια γραμμή τηρήθηκε και κατά την αντεξέταση του μάρτυρα Παπακώστα.

Σ' αυτόν υποβλήθηκε ότι το μόνο που του είπε ο κατηγορούμενος είναι αυτό που κατέγραψε στο ημερολόγιό του, πως δηλαδή ο φόνος του Αρτίν ήταν ατύχημα. Παραδέχθηκε, δηλαδή πάλιν ο κατηγορούμενος, μέσω του δικηγόρου του, το έγκλημα της ληστείας αλλά ισχυρίστηκε πως ο θάνατος του Αρτίν ήταν ατύχημα.

ε) Κατά την τελική του αγόρευση ενώπιον του Κακουργιοδικείου ο δικηγόρος του εφεσεϊοντος ανέφερε ότι δεν είχε οδηγίες από τον πελάτη του να υποβάλει τέτοιο ισχυρισμό, αλλά τις κρίσιμες αυτές ερωτήσεις υπέβαλε με δική του πρωτοβουλία γιατί νόμιζε πως έτσι εξυπηρετούσε καλύτερα τα συμφέροντα του πελάτη του. Ο κ. Κληρίδης συνέχισε για να πει πως η ουσιαστική υπεράσπιση του κατηγορουμένου ήταν το άλλοθι που πρόβαλε.

Ο δεύτερος λόγος εφέσεως είναι συνδεδεμένος με τον πρώτο λόγο. Συνίσταται στο ότι εσφαλμένα το Κακουργιοδικείο προσέγγισε το θέμα της υποβολής υπό του δικηγόρου του εφεσεϊοντα ερωτήσεων που ήσαν αντίθετες με τις οδηγίες του και/ή αντίθετες με την άρνηση ενοχής και γενικά με την εν γένει υπεράσπιση του κατηγορουμένου με αποτέλεσμα να υπάρξει πλημμελής απονομή της δικαιοσύνης.

Το Ανώτατο Δικαστήριο, απορρίπτοντας την Έφεση, απεφάσισε :

η) Συνεκτιμώντας τις αρχές γύρω από την προβολή της υπεράσπισης σε ποινική υπόθεση, σε σχέση με τη θέση του δικηγόρου στο πλαίσιο της ποινικής δίκης καταλήγουμε ότι ο δικηγόρος υπέχει θέση αντιπροσώπου ο οποίος σε σοβαρές ποινικές υποθέσεις λειτουργεί στην παρουσία του πελάτη του. Το βάθος της υπεράσπισης καθορίζεται από τις οδηγίες του κατηγορουμένου αλλά ο δικηγόρος φέρει την ευθύνη για τη δικανική διαμόρφωση και προβολή της υπεράσπισης στο πλαίσιο της δίκης, η δε διακριτική ευχέρεια του δικηγόρου στον τομέα αυτό είναι ευρύτατη.

Η νομολογία επίσης υποστηρίζει ότι η καταδίκη μπορεί να ακυρωθεί λόγω των χειρισμών του δικηγόρου της υπεράσπισης μόνο όταν ο χειρισμός του δικηγόρου αποκαλύπτει έκδηλα ανίκανη δι-

5 κηγορία (flagrantly incompetent advocacy) η οποία είχε ως αποτέ-
 λεσμα την κακή απονομή της δικαιοσύνης, ή ότι το όλο θέμα δη-
 μιουργεί αμφιβολίες, έκδηλες ή υποβόσκουσες. Στην προκειμένη
 περίπτωση ορθά προσεγγίστηκε η δήλωση του τότε δικηγόρου του
 εφεσείοντα αναφορικά με τις οδηγίες του.

10 2) Στην παρούσα υπόθεση ο δικηγόρος του εφεσείοντος στην
 πρωτόδικη διαδικασία χειρίστηκε με ικανότητα την υπεράσπιση
 του εφεσείοντα εναντίον του οποίου υπήρχε μια δύσκολη και πολύ
 ισχυρά υπόθεση. Συνεχώς ζητούσε είτε αναβολή, είτε δήλωνε ότι
 θα χρησιμοποιούσε το χρόνο της αναβολής που μπορούσε να δοθεί
 για άλλο λόγο, για να πάρει οδηγίες από τον εφεσείοντα. Είναι
 φανερό ότι η υπεράσπιση του εφεσείοντα κατά τη δίκη του ενώ-
 πιον του Κακουργιοδικείου ήτο η καλύτερη που μπορούσε υπό τας
 15 περιστάσεις.

3) Το συμπέρασμα για την ύπαρξη προμελέτης μπορεί να εξα-
 χθεί από τα γεγονότα, που περιστοιχίζουν την δολοφονία.

20 Το κριτήριο ως προς την ύπαρξη ή μη προμελέτης είναι αν
 κάτω από το φως όλων των περιστάσεων της υποθέσεως ο δρά-
 στής είχε αρκετή ευχέρεια μετά που σχημάτισε την πρόθεση να σκο-
 τώσει να ξανασκεφτεί με σκοπό να αποφασίσει αν θα σκοτώσει ή
 όχι, και ότι αποφάσισε να σκοτώσει σαν αποτέλεσμα αυτής της
 σκέψης. Με άλλα λόγια η δολοφονία πρέπει να είναι αποτέλεσμα
 25 αυτού του αναλογισμού και όχι κάτι το ξαφνικό. Βέβαια πολλά
 εξαρτώνται από την ψυχική και πνευματική κατάσταση του δρά-
 στη την ώρα εκείνη, την ηρεμία του πνεύματός του ή το αντίθετο.
 Υπάρχουν περιπτώσεις που έχει ένας δράστης αρκετό χρόνο μετα-
 ξύ της απόφασης να σκοτώσει και της εκτέλεσης της πρόθεσής του
 αλλά η κατάστασή του είναι τέτοια που να μη μπορεί να αναλογι-
 σθεί τις συνέπειες και αποστεί από την εκτέλεση της απόφασης. Σε
 30 άλλες περιπτώσεις η ψυχραιμία και η περίσκεψη του δράστη μπο-
 ρεί να είναι τέτοια που και ένα ασήμαντο διάστημα μεταξύ του
 σχηματισμού της πρόθεσης και της εκτέλεσής της να ήταν αρκετό
 για την προμελέτη. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται και η επιμονή
 35 του δράστη στο να επιφέρει το θάνατο είναι στοιχεία αποκαλυπτι-
 κά των προθέσεων του που μπορεί να συνεκτιμηθούν για την εξα-
 γωγή συμπερασμάτων αναφορικά με την ύπαρξη προμελέτης.

40 Στην υπόθεση αυτή δεν υπάρχει αμφιβολία ότι υπήρξε προμελέ-
 τη (Η σύνοψη της μαρτυρίας, που οδηγεί στο συμπέρασμα αυτό
 βρίσκεται στις σελίδες 441 - 446 της απόφασης).

Η έφεση απορρίπτεται.

Αναφερόμενες αποφάσεις:

Peristianis v. The Republic (1969) 2 C.L.R. 137,

Flourentzou v. The Republic (1973) 2 C.L.R. 256,

- Fourri v. The Republic* (1980) 2 C.L.R. 152,
Attorney - General of Hong Kong v. Wong Mukpink [1987] 2 All E.R. 488,
D.P.P. v. Kilbourne [1973] 1 All E.R. 456,
D.P.P. v. Hester [1972] 3 All E.R. 1065, 5
R v. Spencer [1986] 2 All E.R. 928,
R v. Donat [1986] 82 Cr. App. R.173,
Zacharia v. The Republic, 1962 C.L.R. 52,
Turner and Others, 61 Cr. App. R. 67,
R v. Irwin [1987] 2 All E.R. 1085, 10
R v. Ensor [1989] 2 All E.R. 586,
R v. Gautam [1988] Crim. L.R. 109,
R v. Swain [1988] Crim. L.R. 109,
R v. Novac [1976] 65 Cr. App. R. 107,
Loftis v. The Republic, 1961 C.L.R. 108, 15
R v. Shaban, 8 C.L.R. 82,
Halil v. The Republic, 1961 C.L.R. 432,
Pieris v. The Republic (1963) 1 C.L.R. 87,
Vrakas and Another v. The Republic (1973) 2 C.L.R. 139,
Anastassiades v. The Republic (1977) 2 C.L.R. 97, 20
Hadjisavvas v. The Republic (1988) 2 C.L.R. 37.

Έφεση εναντίον Καταδίκης και Ποινής.

Έφεση εναντίον της καταδίκης και της ποινής από τον Ανδρέα Κ. Αριστοδήμου άλλως Γιουρούκη ο οποίος βρέθηκε ένοχος στις 4 Φεβρουαρίου, 1988 από το Κακουργιοδικείο Λευκωσίας (Αριθμός Ποινικής Υπόθεσης 31175/87) στην κατηγορία για φόνο εκ προμελέτης κατά παράβαση των άρθρων 203 και 204 του Ποινικού Κώδικα, Κεφ. 154, και καταδικάστηκε από τον Πρ. Επαρχιακού Δικαστηρίου

Αρτεμίδα, τον Αν. Επαρχιακό Δικαστή Κρονίδα και τον Επαρχιακό Δικαστή Ελευθερίου, σε ισόβια φυλάκιση.

Χρ. Πουργουρίδης και Ν. Παπαμιλιτιάδους, για τον εφεσείοντα.

- 5 *Μ. Κυπριανού Ανώτερος Δικηγόρος της Δημοκρατίας, Α. Βασιλειάδης, Δικηγόρος της Δημοκρατίας Α, και Μ. Πηλείδης, για την εφεσίβλητη.*

10 ΠΡΟΕΔΡΟΣ Α. ΛΟΙΖΟΥ ανάγνωσε την απόφαση του Δικαστηρίου. Η έφεση αυτή στρέφεται εναντίον της καταδίκης του εφεσείοντα από το Κακουργιοδικείο Λευκωσίας για το φόνο εκ προμελέτης του Αρτίν Μπαχατουριάν, που έλαβε χώρα μεταξύ της 31ης Οκτωβρίου και της 1ης Νοεμβρίου 1986 κατά παράβαση των άρθρων 203 και 204 του Ποινικού Κώδικα Κεφ. 154.

- 15 Οι λόγοι εφέσεως όπως τελικά περιορίστηκαν από τον ευπαίδευτο δικηγόρο του εφεσείοντα κατά τη διάρκεια της ακρόασης της εφέσεως είναι οι τρεις πιο κάτω:

20 "1. Η καταδίκη του εφεσείοντος πρέπει να ακυρωθεί και ο κατηγορούμενος να απαλλαγεί και/ή διαζευτικά η καταδίκη να ακυρωθεί και να διαταχθεί η επανεκδίκαση της υποθέσεως λόγω του ότι ο κατηγορούμενος - εφεσείων έχει υποστεί ουσιαστική αδικία από τον χειρισμό της υποθέσεως εκ μέρους του δικηγόρου του και/ή υπήρξε πλημμελής απονομή της δικαιοσύνης λόγω του

25 χειρισμού της υποθέσεως υπό του δικηγόρου του κατηγορουμένου.

30 2. Το πρωτόδικο δικαστήριο προσέγγισε λανθασμένα το θέμα της υποβολής υπό του δικηγόρου του κατηγορουμένου - εφεσείοντα ερωτήσεων που ήσαν αντίθετες με τις οδηγίες του και/ή αντίθετες με την άρνηση ενοχής και γενικά αντίθετες με την εν γένει υπεράσπιση του κατηγορουμένου με αποτέλεσμα να υπάρξει πλημμελής απονομή της δικαιοσύνης.

3. Το πρωτόδικο δικαστήριο εσφαλμένα βρήκε τον κατηγορούμενο ένοχο φόνου εκ προμελέτης και τούτο γιατί το δικαστήριο εξήγαγε το στοιχείο της προμελέτης από ανεπίτρεπτα συμπεράσματα."

Πριν όμως εξετάσουμε τους πιο πάνω λόγους εφέσεως 5
θα πρέπει να γίνει περιληπτική αναφορά στα γεγονότα της υπόθεσης όπως κατά κύριο λόγο έχουν διαπιστωθεί από το Κακούργιοδικείο ύστερα από μακρά ακροαματική διαδικασία, κατά την οποία ακούστηκαν ενενήντα έξι μάρτυρες κατηγορίας, ο κατηγορούμενος που κατέθεσε ενόρκως, 10
και τέσσερις μάρτυρες υπερασπίσεως, όπως επίσης η διεξαγωγή δικών μέσα στη δίκη για τη διερεύνηση του αποδεχτού ή μη διαφόρων καταθέσεων και ομολογιών του εφεσείοντα.

Το θύμα, Αρμενικής καταγωγής, κάτοικος Κύπρου και 15
πολίτης της Δημοκρατίας, ήταν καλλιτεχνικός πράκτορας για νυχτερινά κέντρα. Διατηρούσε γραφεία στη Λεωφόρου Μακαρίου αρ. 64 στη Λευκωσία, όπως και στην Περσία και το Λίβανο, είχε δε αντιπροσώπους σε πολλές άλλες χώρες. Τα γραφεία του στεγάζονταν στο ισόγειο 20
του κτιρίου πάνω από το οποίο υπήρχε ένα διαμέρισμα στο οποίο ζούσε μόνος του. Στον πιο πάνω όροφο υπήρχε άλλο διαμέρισμα στο οποίο διανυχτέρευαν κάποτε φίλοι ή γνωστοί του. Στο διαμέρισμα - κατοικία του θύματος - έβγαινε κάποιος από μια πέτρινη κυκλική σκάλα 25
που βρίσκεται στο πλάϊ ανατολικά του κτιρίου.

Το Σάββατο 1 Νοεμβρίου 1986 ο γέρο κλητήρας του θύματος που βρισκόταν στην υπηρεσία του από το 1963, πήγε και περίμενε το τηλεφώνημα του Αρτίν για να του πάρει στο διαμέρισμά του, όπως συνηθιζόταν, το πρωινό του τσαΐ. Προχώρησε στα υπόλοιπα μέρη του γραφείου και διαπίστωσε μεγάλη ακαταστασία, το δε χρηματοκιβώτιο ανοιχτό. Τηλεφώνησε αμέσως στην Αστυνομία η οποία έφθασε επί τόπου. Προσπάθησαν να επικοινωνήσουν 30
πρώτα τηλεφωνικώς με το θύμα και μετά κτυπώντας την εξώπορτα, αφού όμως δεν πήραν απάντηση, αφαίρεσαν με κατσαβίδι την κλειδαριά του δωματίου, μπήκαν στο δωμά- 35

τιο και βρήκαν τον Αρτίν ξαπλωμένο στο κρεβάτι του και σκεπασμένο μέχρι το μέτωπο. Τον ξεσκέπασαν και διαπίστωσαν ότι ο Αρτίν ήτο νεκρός.

5 Ο Παθολογοανατόμος στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας, Δρ. Πάνος Σταυρινός διαπίστωσε επί τόπου το θάνατο του Αρτίν και πως αυτός είχε προκληθεί από ασφυξία μετά από στραγγαλισμό. Δεν έκαμε όμως νεκροψία ή νεκροτομή, γιατί οι αστυνομικές αρχές των πληροφορήσαν ότι γι αυτό τον σκοπό είχαν καλέσει τον Δρ. Πέτρο Βανέζη από την Αγγλία.

15 Η εσωτερική βόρεια πόρτα του κτιρίου που οδηγούσε στο δωμάτιο αναμονής ήτο παραβιασμένη. Υπήρχαν έγγραφα και φάκελλοι διασκορπισμένοι στο έδαφος στο ισόγειο γραφείο του θύματος. Το χρηματοκιβώτιο ήτο ανοιχτό και τα κλειδιά πάνω στην κλειδαριά, ενώ το συρτάρι του γραφείου ήτο επίσης παραβιασμένο. Η Αστυνομία μάζεψε από το πάτωμα σαράντα ξεσχισμένους φακέλλους και τριάντα τέσσερις που περιείχαν χαρτονομίσματα διαφόρων χωρών. Χαρτονομίσματα διαφόρων χωρών ήσαν επίσης σκορπισμένα στο έδαφος. Ο υπεύθυνος του Τμήματος Ανιχνεύσεως Εγκλημάτων, ΤΑΕ, Αναπληρωτής Αστυνόμος, Κωμοδίκης τα μάζεψε και τα παρουσίασε στο Δικαστήριο σαν τεκμήρια. Ένα γυναικείο βαλιτσάκι, παρόλο που ήτο παραβιασμένο περιείχε χρήματα και κοσμήματα που προφανώς ο δράστης δεν κατώρθωσε να βρει στον κρυψώνα τους. Πάνω στους φακέλλους 25 υπήρχαν ιδιόχειρες σημειώσεις του Αρτίν και όπως φάνηκε από τη μαρτυρία της Ξένιας Λοϊζίδου, υπαλλήλου του Αρτίν, αυτά ανήκαν σε διάφορους καλλιτέχνες που παρέδιδαν τα χρήματά τους και τα τιμαφή τους για φύλαξη και τα οποία αφού τα έβαζε σε ξεχωριστούς φακέλλους ο ίδιος ο Αρτίν, τα έκλεινε στο χρηματοκιβώτιο του.

35 Στο διαμέρισμα του θύματος στο βορεινό παράθυρο του χωλ, ένα τζάμι ήτο σπασμένο. Η τζαμόπορτα που ανοίγει στη βεράντα και οι περσιανόπορτες της ήσαν ανοιχτές και τα σύρματα των ακουστικών των δύο τηλεφώνων που ήσαν στο τραπεζάκι κοντά στο κρεβάτι του θύματος

ήταν κομμένα. Στο χαλί μεταξύ του υπνοδωματίου του θύματος και του μπάνιου βρέθηκε μια αχρησιμοποίητη σφαίρα την οποία ο Αστυνομός Κωμοδίκης παρέλαβε αφού προηγουμένως φωτογραφήθηκε και δαχτυλοσκοπήθηκε. Την επομένη βρέθηκε από την Αστυνομία ένα κλειδί κάτω από τις δωδώνιες στην αριστερή πλευρά της αυλής του κτιρίου που διαπιστώθηκε αργότερα πως ταίριαζε στην κλειδαριά του υπνοδωματίου του θύματος. Επίσης βρέθηκαν στο νοτιοδυτικό μέρος του σπιτιού του Αρτίν δύο κατσαβίδια που φωτογραφήθηκαν επί τόπου και που παρουσιάστηκαν στο Κακουργιοδικείο σαν Τεκμήρια 61, 62.

Στην αυλή του κτιρίου στη Λεωφόρο Μακαρίου υπήρχε μια συκαμινιά της οποίας τα κλαδιά έφθαναν μέχρι το περιβάξι κάτω από το σπασμένο τζάμι του διαμερίσματος του Αρτίν που μπορούσε εύκολα κάποιος να σκαρφαλώσει και να ανεβεί εκεί.

Οι υποψίες της Αστυνομίας στράφηκαν αμέσως προς τον κατηγορούμενο και δόθηκαν οδηγίες να αναζητηθεί. Το πρωί της 1ης Νοεμβρίου 1986 ενώ ο Αστυφύλακας Ηροδότου βρισκόταν με άλλους αστυνομικούς σε πολυκατοικία της Λεωφόρου Γρίβα Διγενή, αρ. 10-14 που έμενε ο εφεσεΐοντας είδε κατά η ώρα 9:50 το αυτοκίνητο DA 818 μάρκας "Νταϊχάτσου" με οδηγό τον εφεσεΐοντα να μπαίνει στη διπλανή πολυκατοικία και να βγαίνει αμέσως και να φεύγει. Το βράδυ της ίδιας ημέρας ο εφεσεΐοντας πήγε στην Αστυνομία όπου του ζητήθηκε να αναφέρει τις κινήσεις του από τα μεσάνυχτα της 31ης Οκτωβρίου 1986, μέχρι της τέσσερις το πρωί της 1ης Νοεμβρίου 1986. Ο εφεσεΐοντας απάντησε πως δεν είχε να πει τίποτε και να μη τον ξαναενοχλήσουν.

Στις 4 Νοεμβρίου 1986, κλήθηκε και πάλιν στην Αστυνομία για να καταθέσει ότι γνώριζε για την υπόθεση Αρτίν, αρνήθηκε όμως να δώσει οποιαδήποτε κατάθεση αλλά ανέφερε πως θα σκεφτόταν μέχρι την επόμενη ημέρα. Πράγματι στις δέκα το πρωί πήγε και έδωσε κατάθεση που παρουσιάστηκε χωρίς καμιά ένσταση στο Δικα-

στήριο. (Τεκμήριο 14). Το Κακουργιοδικείο τότε προχώρησε στην απόφασή του να παραθέσει ξεχωριστά και συνοπτικά, όπως ανέφερε, την υπόθεση της κατηγορούσας αρχής και την υπεράσπιση που πρόβαλε ο κατηγορούμενος. Ταξινόμησε δε τη μαρτυρία που προσκόμισε η κατηγορούσα αρχή σε τρεις κατηγορίες.

5

α) Περιστατική μαρτυρία.

β) Επιστημονική.

10

γ) Εξωδικαστικές ομολογίες του κατηγορούμενου πριν από τη σύλληψή του καθώς και κατά τη διάρκεια της εκδίκασης της υπόθεσης.

15

Ήταν η εκδοχή της κατηγορούσας αρχής ότι από τη μαρτυρία που είχε προσαχθεί αποδεικνύετο πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας ότι ο κατηγορούμενος ήτο αυτός που σκότωσε τον Αρτίν, κάτω από τις ακόλουθες συνθήκες:

20

Ο κατηγορούμενος οπλισμένος με το όπλο τεκμ. 22 (β), δηλαδή το τσέχικο M.58, πήγε στο σπίτι του Αρτίν κάποιαν ώρα μεταξύ του μεσονυχτίου της 31ης Οκτωβρίου και την 4 πρωινή της 1ης Νοεμβρίου 1986. Στο διαμέρισμα ανέβηκε σκαρφαλώνοντας πάνω στη συκαμινιά από την οποία μετά πάτησε στο περιβάξι, το πλάτος του οποίου 30-40 εκατοστά του μέτρου, άνετα επιτρέπει σε πρόσωπο να περπατήσει. Στη συνέχεια έσπασε το τζάμι του παραθύρου το οποίο άνοιξε βάζοντας το χέρι του από μέσα και γυρίζοντας το σιδερένιο πόμολο. Ο κατηγορούμενος θα μπορούσε όμως να φτάσει στο παράθυρο και με άλλο τρόπο. Ανεβαίνοντας δηλαδή από την πέτρινη κυκλική σκάλα και πηδώντας στο περιβάξι από την ανατολική πλευρά του κτιρίου, θα μπορούσε να φτάσει περπατώντας στη βόρεια πλευρά.

35

Ο κατηγορούμενος μπήκε μετά στο χώλ του διαμερίσματος και προχώρησε στο υπνοδωμάτιο του Αρτίν.

Εκεί, απειλώντας τον με το όπλο του ζητούσε το κλειδί

του χρηματοκιβωτίου του. Αφού το εξασφάλισε έπνιξε τον Αρτίν, γιατί πρόθεσή του ήταν και η ληστεία και η δολοφονία του. Μετά κατέβηκε στο ισόγειο και αφού παραβίασε την είσοδο μπήκε στα γραφεία. Άνοιξε το χρηματοκιβώτιο με το κλειδί και έκλειψε από τους πολλούς φακέλλους που ήταν μέσα χρήματα διαφόρων χωρών, άλλους δε φακέλλους τους πήρε δίχως να τους ανοίξει. Προτού φύγει από το υπνοδωμάτιο του Αρτίν τον τοποθέτησε στο κρεβάτι, όπως τελικά τον βρήκε η αστυνομία και ο κλητήρας του και έκλεισε με το κλειδί το υπνοδωμάτιο.

Μετά από τη διάπραξη του φόνου ο κατηγορούμενος πήγε στο διαμέρισμα που μένει, στη λεωφόρο Γρίβα Διγενή αρ. 10-14, και έκαμε μπάνιο για να καθαρίσει πιθανά ίχνη του εγκλήματος που παρέμειναν στο κορμί του. Ύστερα πήγε και έκρυψε σε άγνωστο μέρος τα κλοπιμαία. Η ώρα 10:00 το πρωί της 1 Νοεμβρίου 1986, πήγε στο καθαριστήριο του Καραολή, όπου παρέδωσε ένα σακκάκι δερμάτινο (Τεκμήριο 58), ένα παντελόνι φόρμας μαύρο (Τεκμήριο 59) και μια φανέλλα (Τεκμήριο 60). Η θέση της κατηγορούσας αρχής ήταν πως ο κατηγορούμενος φορούσε τα ρούχα αυτά κατά τη διάπραξη του εγκλήματος. Η αστυνομία τα παρέλαβε από το καθαριστήριο στις 3 Νοεμβρίου 1986, και τα έστειλε στο χημείο για εξετάσεις.

Η Δρ. Πόπη Κανάρη, είναι μια διακεκριμένη επιστήμων που σπούδασε Χημεία στην Αγγλία και χάριν στην επίδοσή της στην απόκτηση του πρώτου διπλώματος (B.Sc.) της δόθηκε υποτροφία και απέκτησε τον τίτλο του Διδάκτορα. Η ειδίκευσή της ήταν στη ανακάλυψη μικροποσοτήτων τόσο οργανικών όσο και ανοργανών ουσιών. Μετά που ελήρε τον τίτλο του Δόκτορα, επέστρεψε στην Κύπρο, δίδαξε Χημεία σε Σχολή Μέσης Παιδείας, και από τον Απρίλιο του 1980 προσλήφθηκε στο Γενικό Χημείο του Κράτους στο Τμήμα Τοξικολογίας και Εγκληματολογίας. Έκαμε μετεκπαίδευση στο εξωτερικό σε διάφορες χώρες και στην Αγγλία στα εργαστήρια της Μητροπολιτικής Αστυνομίας στην Scotland Yard με αστυνομικά τεκμήρια.

Η αστυνομία της παρέδωσε διάφορα τεκμήρια της υποθέσεως τα οποία εξέτασε. Κατά την εξέταση του δερμάτινου σακκακιού βρήκε σε αυτό ένα κομματάκι γυαλιού και μικρή ποσότητα στόκκου (το γυαλί είναι Τεκμήριο 64 και ο στόκκος Τεκμήριο 65). Το γυαλί δεν συνδέθηκε με το έγκλημα γιατί όπως κατέληξε η Δρ. Κανάρη αυτό ήταν απόκομμα από χονδρό γυαλί που χρησιμοποιείται συνήθως στα φανάρια αυτοκινήτων, φανούς νύκτας ή οικιακά σκεύη ως πάϊρεξ, αλλά όχι στα τζάμια σπιτιών. Ο στόκκος όμως ήταν όμοιος σε όλα τα φυσικά και χημικά χαρακτηριστικά και με ακριβώς τα ίδια ιχνοστοιχεία όπως ο στόκκος στο παράθυρο του σπιτιού του Αρτίν, που έσπασε ο δράστης.

Όπως αναφέρθηκε πιο πριν, σε ένα οικόπεδο κοντά στη σκηνή του εγκλήματος βρέθηκαν δύο κατσαβίδια, Τεκμήρια 61 και 62. Στο Τεκμήριο 62, δηλαδή το κατσαβίδι με την ξύλινη χειρολαβή, η Δρ. Κανάρη βρήκε πάλι στόκκο όμοιο με αυτό που είχε το τζάμι στο σπίτι του θύματος.

Ο υπαστυνόμος Γ. Σακκαδάς, Μ.Κ.88, εμπειρογνώμονας στα πυροβόλα όπλα και πυρομαχικά, είπε ότι η σφαίρα που βρήκε μαζί με τον κ. Κωμοδίκη, Τεκμήριο 37 έξω από το υπνοδωμάτιο του Αρτίν κοντά στο μπάνιο του, μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και από τα δύο όπλα (Τεκμ. 22).

Ο Δρ. Π. Βανέζης που διενήργησε τη νεκροψία και νεκροτομή επεσήμανε πάνω στο θύμα ένα τραύμα στο στήθος κάτω από το αριστερό μέρος του λαιμού, και είπε ότι αυτό πρέπει να προκλήθηκε από την πίεση κάποιου αντικειμένου πάνω στο λαιμό του θύματος. Όταν δε του υποδείχθηκε το όπλο Τεκμήριο 22 (β), είπε πως αυτό το τραύμα πιθανόν να προκλήθηκε από την πίεση της κάννης παρόμοιου όπλου στο λαιμό του θύματος. Λόγω του ιδιάζοντος σχήματος του στόμιου της κάννης σε συνδυασμό με την υποδοχή της ξιφολόγχης, η κάννη του όπλου αυτού πιέστηκε πάνω σε καλούπι από στόκκο και άφησε ακριβώς τα ίδια σημάδια, όπως στο λαιμό του θύματος.

Η μαρτυρία των Δρας Π. Κανάρη, Σακκαδά και Βανέξη έδωσε στο Κακουργιοδικείο τα επιστημονικά αποδεικτικά στοιχεία που η κατηγορούσα αρχή προσκόμισε για να αποδείξει την ενοχή του κατηγορούμενου.

5

Ο κατηγορούμενος κατέθεσε στο Κακουργιοδικείο ενόρκως. Αρνήθηκε ότι διέπραξε το έγκλημα και πρόβαλε άλλοθι. Ο κατηγορούμενος έδωσε στην ένορκη κατάθεσή του πλήρη αναφορά των κινήσεων του το βράδυ της 31 Οκτωβρίου 1986, μέχρι τις 12.00 τα μεσάνυχτα, πρόβαλε δε ορισμένους ισχυρισμούς για τις κινήσεις του από τα μεσάνυχτα μέχρι τις 3.30-4.00 π.μ. της 1 Νοεμβρίου 1986, ώρα που είπε ότι πήγε στο διαμέρισμά του και κοιμήθηκε. Στην ανοικτή κατάθεσή του, Τεκμήριο 14, καθώς και στην ανακριτική κατάθεσή του, που έγινε δεκτή μετά από δίκη εντός δίκης, Τεκμήριο 70, και στην κυρίως μαρτυρία του ενώπιον του δικαστηρίου, ο κατηγορούμενος ισχυρίστηκε ότι δεν μπορούσε να αποκαλύψει πού ή με ποιούς βρισκόταν από τα μεσάνυχτα της 31 Οκτωβρίου, μέχρι τις 4 π.μ. της 1ης Νοεμβρίου γιατί θα ενοχοποιούσε τον εαυτό του και δύο άλλα πρόσωπα σε εγκλήματα. Συγκεκριμένα ο κατηγορούμενος είπε στις πιο πάνω καταθέσεις του και στην κυρίως εξέτασή του, ότι η ώρα 12.00 τα μεσάνυχτα της 31 Οκτωβρίου 1986, τον παρέλαβαν δύο φίλοι του με το αυτοκίνητό τους από την απέναντι πολυκατοικία και πήγαν εκτός Λευκωσίας. Από το ταξίδι επέστρεψαν η ώρα 4:00 το πρωί της 1ης Νοεμβρίου, οπότεν και πήγε στο διαμέρισμά του και κοιμήθηκε.

10

15

20

25

30

*Όπως ήταν φυσικό, στην αντεξέταση πιάστηκε να απαντήσει στα κρίσιμα ερωτήματα: πού πήγε και με ποία άτομα. Σε κάποιο στάδιο της αντεξέτασης ο κατηγορούμενος πρόβαλε τον εξής ισχυρισμό. Μετά από παράκληση του φίλου του κατάδικου Τενίζη, ο οποίος ήθελε να παραδώσει ένα όπλο στην αστυνομία, πήγε με αυτά τα δύο άτομα κάπου στην επαρχία Λάρνακας να παραλάβει το όπλο και να το παραδώσει στην αστυνομία αφού είχαν πρώτα σχετική επαφή στο σπίτι κάποιου τρίτου προσώπου. Παρέλαβαν το όπλο από κάπου κοντά στο χωριό Μαζωτός και το μετέφεραν στη Λευκωσία, όπου ο ίδιος

35

40

το έκρυψε πρώτα σε ένα χωράφι κοντά στο ίδρυμα Ιωάννου και μετά στα μέσα Δεκεμβρίου, σε ένα γεφύρι του Πεδιαίου ποταμού στο Στρόβολο, αφού πέταξε την κουβέρτα που ήταν τυλιγμένο. Από ότι άκουσε μετά, η αστυνομία 5 παρέλαβε το όπλο. Ο ίδιος δεν το παρέδωσε στην αστυνομία γιατί στο μεταξύ έγινε ο φόνος του Αρτίν και ακούστηκε πως σ' αυτόν είχε χρησιμοποιηθεί όπλο, και έτσι φοβήθηκε μήπως συνδεθεί το όπλο, που επρόκειτο να 10 παραδώσει στην αστυνομία, με το όπλο που χρησιμοποιήθηκε στο φόνο του Αρτίν και κατηγορηθεί ο ίδιος.

Ο κατηγορούμενος αρνήθηκε ότι έκαμε ενοχοποιητικές ομολογίες στον Νίκο Νικολάου, Μ.Κ.25, ή στον κ. Παπακώστα, Μ.Κ.74, ή στους Κωμοδίκη, και Ναούμ, Μ.Κ.86 και 94 αντίστοιχα. 15

Στις 29 Νοεμβρίου, ο κατηγορούμενος συλλήφθηκε βάσει δικαστικού εντάλματος στο σπίτι της αρραβωνιαστικής του στην Ακρόπολη. Το πρωί, γύρω στις 10.00 της ίδιας μέρας, έδωσε κατάθεση ανακριτικού τύπου στον 20 Αστυνόμο Β' Ηρακλή Φράγκο. Στην κατάθεσή του, (Τεκμήριο 79), αρνήθηκε επίμονα να αναφέρει τις κινήσεις του και με ποία άτομα βρισκόταν από τις 12.00 τα μεσάνυχτα της 31 Οκτωβρίου μέχρι τις 4.00 το πρωί της 1ης Νοεμβρίου, λέγοντας ότι δεν ήθελε να εμπλακεί ο ίδιος σε άλλες καταστάσεις. Παραδέχθηκε ότι πήρε στο καθαριστήριο το πρωί της 1ης Νοεμβρίου το σακκάκι, τη φανέλλα και το παντελόνι φόρμας (Τεκμήρια 58, 59 καὶ 60), 25 αλλά αρνήθηκε ότι το βράδυ της 31ης Οκτωβρίου προς 1 Νοεμβρίου φορούσε αυτό το σακκάκι και ρούχα. Αντίθετα ο κατηγορούμενος είπε ότι φορούσε τζιν παντελόνι και 30 πράσινη φανέλλα, που βρισκόντουσαν ήδη στο καθαριστήριο, και κόκκινα παπούτσια.

Μετά τη σύλληψη του κατηγορούμενου στις 29 Νοεμβρίου 1986, το Δικαστήριο εξέδωσε δύο διατάγματα 8ημερης προσωποκράτησής του, απέρριψε όμως την τρίτη αίτηση της αστυνομίας και έτσι ο κατηγορούμενος αφέθηκε ελεύθερος. Οι έρευνες όμως συνεχίζονταν και η δολοφονία της Μαίρης Τελώνη, που έγινε στη Λεμεσό στις 15 35

Ιανουαρίου 1987, οδήγησε τον κατηγορούμενο και το συνένοχό του Νίκο Νικολάου, Μ.Κ.25 στην παρούσα υπόθεση, ενώπιον του Κακουργιοδικείου Λεμεσού το οποίο καταδίκασε τον μεν κατηγορούμενο στην παρούσα υπόθεση σε ισόβια φυλάκιση για τον εκ προμελέτης φόνο της Μαίρης Τελώνη, (η καταδίκη εκείνη έχει ήδη ακυρωθεί από το Εφετείο και η υπόθεση στάληκε για επανεκδίκαση) - τον δε συναυτουργό στο έγκλημα, Νίκο Νικολάου, σε τετραετή φυλάκιση. Η συλλήφθηκε του Νικολάου για τη δολοφονία της Μαίρης Τελώνη έγινε τις πρωινές ώρες στις 16 Ιανουαρίου 1987. Μόλις συλλήφθηκε αποκάλυψε στην αστυνομία, όπως ο ίδιος ισχυρίζεται, όλη την εγκληματική του δραστηριότητα καθώς και αυτή του κατηγορούμενου.

5

10

Ανέφερε ο Νικολάου ότι ο κατηγορούμενος του είπε σε διάφορες ημερομηνίες όλες τις λεπτομέρειες της δολοφονίας του Αρτίν που διέπραξε ο ίδιος με σκοπό να ληστέψει το χρηματοκιβώτιό του. Έδωσε μια λεπτομερή κατάθεση στην Αστυνομία στις 3 Φεβρουαρίου 1987 και τη συμπλήρωσε με μια σύντομη την επόμενη μέρα 4 Φεβρουαρίου. Σε αυτές αναφέρονται οι προσωπικές και στενές φιλικές σχέσεις που υπήρχαν μεταξύ αυτού και του εφεσεϊόντα και αναφέρθηκε σε διάφορες συνομιλίες που είχαν.

15

20

Ο εφεσεϊών πήγε στη Λευκωσία για μερικές μέρες, την επαύριο δε πήγε και ο Νικολάου. Ο εφεσεϊών επέστρεψε στις 29 Σεπτεμβρίου 1986 και ο Νικολάου την επόμενη. Η περίληψη της μαρτυρίας του Νικολάου από το Κακουργιοδικείο στη συνέχεια είναι όπως πιο κάτω:

25

"Την παραμονή της δολοφονίας του Αρτίν, Πέμπτη τα μεσάνυχτα, ο μάρτυρας ήταν στο διαμέρισμα του Απόστολου - Ττόλου, στο οποίο έμενε και ο κατηγορούμενος, στην οδό Γρίβα Διγενή. Εκεί ήταν και η αρραβωνιαστικιά του κατηγορούμενου Έλενα και άλλοι φίλοι τους. Ο κατηγορούμενος ζήτησε από τον μάρτυρα να πάρουν την αρραβωνιαστικιά του σπίτι της γιατί το δικό του αυτοκίνητο ήταν χαλασμένο. Έτσι ο Νικολάου, ο κατηγορούμενος και η Έλενα μπήκαν στο αυτοκίνητο του πρώτου και την μετέφεραν στο σπίτι της στη

30

35

Δασούπολη. Στην επιστροφή ο κατηγορούμενος ζήτησε από τον Νικολάου να τον πάρει σε ένα μέρος πίσω από το κέντρο Τενίζης που βρίσκεται στη λεωφόρο Αθαλάσσης. Ο κατηγορούμενος υπέδειξε στον Νικολάου να σταματήσει και αφού κατέβηκε από το αυτοκίνητο προχώρησε σε ένα χωράφι, όπου είχε ένα βαθούλωμα, και μετά από λίγα λεπτά επέστρεψε κρατώντας στο ένα χέρι ένα αντικείμενο και στο άλλο μια τσάντα. Όταν μπήκε στο αυτοκίνητο ο μάρτυρας πρόσεξε ότι αυτό το αντικείμενο ήταν ένα όπλο τσέχικο τυλιγμένο σε χαρτί. Ο κατηγορούμενος του είπε ότι μέσα στην τσάντα είχε τέσσερις σφαιροθήκες, δύο για το όπλο το τσέχικο και δύο για το καλασνίκωφ, μια καπνογόνα βόμβα και μια χειροβομβίδα. Ο κατηγορούμενος ζήτησε τότε από τον μάρτυρα να τον μεταφέρει πίσω από την εκκλησία Μακαρίου στη λεωφόρο Δασουπόλεως. Στο δρόμο ο μάρτυρας ρώτησε τον κατηγορούμενο πού βρήκε τα όπλα και ο τελευταίος του απάντησε πως του τα προμήθευσε ο αδελφός του Φανιέρου. Εκεί στην εκκλησία Μακαρίου ο κατηγορούμενος έκρυψε το όπλο και τις σφαιροθήκες κάτω από ένα σωρό πέτρες. Όταν επέστρεψε στο αυτοκίνητο ρώτησε τον Νικολάου αν θυμάται για το στόχο που του μίλησε παλιά. Στο σημείο αυτό ο Νικολάου θυμήθηκε ότι όταν του μίλησε για το στόχο στην Αθήνα, του ανέφερε πως ήταν το χρηματοκιβώτιο του Αρτίν. Προχώρησε μάλιστα ο κατηγορούμενος να του πει ότι, επειδή ήταν τέλος του μηνός και ο Αρτίν κάμνει πληρωμές, το χρηματοκιβώτιο θα έπρεπε να είχε πολλά χρήματα. Στη συνέχεια ο κατηγορούμενος πρότεινε στο Νικολάου να κάμουν μαζί τη ληστεία και ο τελευταίος δέχθηκε. Ο κατηγορούμενος του είπε τότε πως η λεία της ληστείας θα μοιραζόταν σε τρία. Ο Νικολάου τον ρώτησε γιατί να μοιραστεί σε τρία αφού ήταν μόνο οι δυο τους. Ο κατηγορούμενος του απάντησε πως το τρίτο μερίδιο θα το έπιανε ο Φανιέρου, αφού αυτός υπέδειξε το στόχο. Μετά προχώρησαν και πήγαν μαζί στο σπίτι του Αρτίν για να κάμουν επιτόπια εξέταση, ώστε να σχεδιαστεί η επιχείρηση της ληστείας. Στάθμευσε το αυτοκίνητο στο σημείο που του υπέδειξε ο κατηγορούμενος, σε ένα άδειο οικόπεδο

στην πάροδο της οδού Καρπενησιού. Το σημείο αυτό το υπέδειξε ο μάρτυρας στην αστυνομία. (φωτογραφία 5 του τεκμ. 12). Και οι δυο τους τότε προχώρησαν περπατητοί προς το σπίτι του Αρτίν. Μπήκαν στην αυλή από το διπλανό σπίτι αφού διέσχισαν ένα οικόπεδο στο οποίο υπήρχαν ξύλα και καλούπια, προφανώς από οικοδομικές εργασίες που γινόντουσαν εκεί. Ο κατηγορούμενος έδειξε στο Νικολάου ένα δωμάτιο στο ανώγειο λέγοντάς του πως ήταν το υπνοδωμάτιο του Αρτίν. Εκείνη την ώρα στο δωμάτιο είχε φως και ήταν το μόνο που είχε μονάδα ψύξεως. Ο κατηγορούμενος ανέβηκε την πέτρινη σκάλα και μετά επέστρεψε. Ο μάρτυρας πρόσεξε πως κάτω στην αυλή είχε μια μοτοσυκλέτα κίτρινη και ένα σκέπασμα κάλαθου αχρήστων. Μετά από την επιτόπια εξέταση του σπιτιού του Αρτίν, ο μάρτυρας οδήγησε το αυτοκίνητό του προς το διαμέρισμα του κατηγορουμένου. Κάτω στο δρόμο ο Νικολάου είπε στον κατηγορούμενο πως το σπίτι του Αρτίν του φαινόταν σαν 'απόρθητο φρούριο' γιατί ο δρόμος ήταν πολυσύχναστος, δίπλα είχε φρουρά η αστυνομία και έτσι θα ήταν δύσκολη επιχείρηση. Ο κατηγορούμενος όμως τον καθισύχασε λέγοντάς του ότι στο διαμέρισμα έμενε ο Αρτίν με ένα γέρο υπηρέτη του και συνήθως ή ώρα 10-10.30 ήταν μόνοι στο σπίτι και έβλεπαν τηλεόραση. Μετά από αυτό ο κατηγορούμενος βγήκε στο διαμέρισμά του και ο Νικολάου έφυγε στις 2-2.30 το πρωί για το σπίτι του.

Γύρω στις 10.00 το πρωί της επόμενης μέρας, συνέχισε ο μάρτυρας, πέρασε ο κατηγορούμενος μαζί με τον Αποστόλου, για να πάρουν το αυτοκίνητο του κατηγορούμενου για σέρβις στο γκαράς Σουπαρού. Στην επιστροφή ο Αποστόλου άφησε τον κατηγορούμενο στο κατάστημά του. Αφού βγήκαν στο σέντε, ο κατηγορούμενος του ζήτησε £50 για να αγοράσει φόρμες τις οποίες θα χρησιμοποιούσαν στη διάρρηξη. Όπως είχαν συνεννοηθεί από την προηγούμενη, θα φορούσαν τις φόρμες και κάτω από αυτές θα έβαζαν ρούχα, έτσι για να φαίνονται με κοιλιά και να παρουσιαστούν στον Αρτίν σαν άνθρωποι της νύκτας και του ποτού. Ο κα-

5 τηγορούμενος μετά του ζήτησε το αυτοκίνητό του και ο
 μάρτυρας του το έδωσε. Το απόγευμα της ίδιας μέρας
 ο Νικολάου βρισκόταν στο σπίτι του με κάποιο φίλο
 του 'Αννίνο. Ο κατηγορούμενος πέρασε μαζί με τον
 10 Γιωργαλλίδη γνωστό ως 'Κούτα', Μ.Κ.82. 'Όταν έφυγε
 ο 'Αννίνος ο κατηγορούμενος ρώτησε το μάρτυρα τί
 ώρα θα ήταν έτοιμος για να περάσει να τον πάρει για
 την επιχείρηση της ληστείας. Ο Νικολάου του απάντη-
 σε γύρω στις 8.30. Στις 8.15 τηλεφώνησε ο κατηγορού-
 15 μενος στο σπίτι του για να τον ρωτήσει αν ήταν έτοι-
 μος. Ο μάρτυρας του απάντησε καταφατικά, αλλά αντί
 να έλθει ο ίδιος ο κατηγορούμενος έστειλε τον Γιωρ-
 γαλλίδη μαζί με τον κοινό τους φίλο Λώρη. 'Όλοι μαζί
 πήγαν στη καφετερία Στήβη στην περιοχή 'Εγκωμης,
 κοντά στη γνωστή υπεραγορά Χαραλαμπίδη. 'Όταν
 20 έφθασαν ο μάρτυρας γύρεψε τον κατηγορούμενο ο
 οποίος όμως δεν βρισκόταν εκεί. Κάποιος του είπε
 πως είχε περάσει και θα ξαναρχόταν. Πέρασαν όμως
 τα μεσάνυχτα και ο κατηγορούμενος δεν φάνηκε. Κατά
 τις 1.00 το πρωί της 1/11/86, ο Νικολάου μαζί με τον
 25 Αποστόλου και ένα φίλο του, τον Ανδρέα Δημοσθένους
 γνωστό ως 'Big Star' Μ.Κ.78, πήγαν στο διαμέρισμα του
 Αποστόλου. Ο κατηγορούμενος, παρόλον που έμενε
 εκεί, όπως είπαμε ήδη, δεν ήταν στο διαμέρισμα. Αφού
 ο Νικολάου κάθησε για λίγο έφυγε για το σπίτι του.

25 Η ώρα 9.00-9.30 το πρωί η μητέρα του Αποστόλου
 τηλεφώνησε στον Νικολάου και ρωτούσε για το γιό της.
 Μετά από λίγο τηλεφώνησε και η 'Ελενα, αρραβωνια-
 στικά του κατηγορούμενου, και τον ζητούσε ρωτώντας
 30 τον μάρτυρα αν ήξερε πού ήταν γιατί δεν φάνηκε το
 βράδυ. Εκείνη τη στιγμή ο Ευαγόρας, ιδιοκτήτης του
 καθαριστηρίου που άκουσε τη στιχομυθία, είπε στον
 Νικολάου να πει στην 'Ελενα πως το πρωί είχε περάσει
 ο κατηγορούμενος και έφερε ή έπιασε κάτι ρούχα. Ο
 35 ίδιος ο Νικολάου δεν θυμόταν αν είπε: 'έφερε ή έπιασε
 ρούχα.'

Το μεσημέρι της 1ης Νοεμβρίου, ο μάρτυρας είδε
 στην εφημερίδα Απογευματινή ότι ο Αρτίν βρέθηκε

στραγγαλισμένος. Αμέσως, όπως είπε, ο νους του πήγε στον Γιουρούκη. Το βράδυ πήγε στην καφετερία Στήβη, που συχνάζε η παρέα, και είδε τον Αποστόλου μαζί με αστυνομικούς που γύρευαν τον κατηγορούμενο. Μετά από του Στήβη η παρέα πήγε στη δισκοθήκη 'Μάντισον'. Εκεί πληροφορήθηκε πως ο εφεσείων είχε ήδη πάει το βράδυ στην αστυνομία και αφέθηκε ελεύθερος. Έτσι ο Νικολάου μαζί με τον Γιωργαλλίδη πήγαν στο σπίτι της αρραβωνιαστικιάς του εφεσείοντα για να τον βρουν. Ο μάρτυρας συνεχίζοντας είπε ότι σε μια στιγμή που ο εφεσείων ήταν μόνος του στο μπάνιο και κτενιζόταν τον ρώτησε τί συνέβη. Αυτός του απάντησε ότι δεν σκότωσε τον Αρτίν αλλά πέθανε από την καρδιά του, και χαμογελούσε. Λίγο αργότερα, όταν μπήκε στο δωμάτιο για να βάλει τα παπούτσια του, ο Νικολάου του έκαμε νόημα με το χέρι του για να του πει ο εφεσείων πόσα απέφερε η ληστεία, και αυτός απάντησε: μέσα στην αστυνομία εμιλούσαν για δύο εκατομύρια λίρες.

Ο Γιωργαλλίδης και η Έλενα ήταν μέσα στην κουζίνα. Ο Νικολάου έφυγε τότε για να πάει πάλιν πίσω στη δισκοθήκη και ο εφεσείων τους είπε ότι θα τους συναντούσε εκεί με την αρραβωνιαστικιά του. Δεν πήγε όμως. Την επόμενη μέρα, Κυριακή απόγευμα, βρέθηκαν ο εφεσείων με τον μάρτυρα στη δισκοθήκη και ο πρώτος του ζήτησε να τον πάρει στο κατάστημά του για να τηλεφωνήσει στην Αγγλία για την εκτέλεση παραγγελίας μιας μοτοσυκλέτας που περίμενε. Στο δρόμο ο μάρτυρας ρώτησε τον εφεσείοντα: ήνταλως έγινε; Οι εφημερίδες γράφουν για στραγγαλισμό, ενώ ο ίδιος του είχε πει πως πέθανε από την καρδιά του. Ο κατηγορούμενος απάντησε: κοίταξε να δεις την ώρα που μπήκα μέσα, έπιασα έδωκά του μια δυο με το όπλο και σε μια στιγμή έπιασά τον που πίσω με το χέρι και πιθανό επειδή ήταν καμπούρης να έσπασε ο σπόνδυλός του. Συνέχισε δε να πει ότι την ώρα που μπήκε μέσα το θύμα έκατσε πάνω στο κρεβάτι του και φώναξε 'οϊ, οϊ Θεέ μου πάλε'. Ο Νικολάου είπε παραπέρα πως ο εφεσείων του είπε ότι έπιασε τα κλειδιά του χρηματοκιβωτίου από το

5 σάκκο του θύματος, γιατί γνώριζε από τις πληροφορίες που είχε πως ήταν πάνω σε μια χρυσή αλυσίδα που κρεμόταν στη μέση του και τα κλειδιά τοποθετούνταν στην τσέπη του σακκακιού του. Μετά από αυτό πήγε στο γραφείο άνοιξε το χρηματοκιβώτιο και έπιασε, ό,τι έπιασε, τα έβαλε σε ένα σακκούλι και έφυγε.

10 Το περιεχόμενό τους, που ήταν αρκετό, ήταν σε ξένο συνάλλαγμα όπως αράπικα, δολλάρια και κάτι χρυσαφικά. Αφού έκαμε ο εφεσείων το τηλεφώνημα στην Αγγλία ο Νικολάου είπε πως ο ίδιος ζήτησε από τον εφεσείοντα £300-£350, γιατί τις χρειαζόταν αλλά ο τελευταίος του απάντησε πως θα τον κανόνιζε την άλλη

15 μέρα. Την τρίτη 4 Νοεμβρίου ο εφεσείων πήγε πρωτ στο κατάστημά του και ο μάρτυρας τον ρώτησε αν του έφερε τα χρήματα, αλλά αυτός του απάντησε πως είχε κτυπήσει το αυτοκίνητό του και θα πλήρωνε αποζημιώσεις. Ξαναρώτησε ο μάρτυρας τον εφεσείοντα τί έγινε με τα λεφτά της ληστείας και του είπε πως £4,000 βρήκε

20 μέσα στο χρηματοκιβώτιο και άρχισαν τα έξοδά του και σιγά-σιγά θα εξανεμίζονταν. Την μεθεπόμενη μέρα ο μάρτυρας ζήτησε πάλι τα χρήματα από τον εφεσείοντα, ο οποίος του απάντησε πως τα περισσότερα ήταν αράπικα και 2,500 δολλάρια αμερικής και δεν μπορούσε να τα αλλάξει γιατί ήταν επικίνδυνο και έτσι θα τα έπαιρνε στο ταξίδι του στην Ελλάδα. Με τις 2,500 δολλάρια θα ξοφλούσε τη μοτοσυκλέτα που παράγγειλε.

30 Ο εφεσείων έκαμε πράγματι ταξίδι στην Ελλάδα και όταν επέστρεψε ο μάρτυρας του ζήτησε τα αραβικά χρήματα για να τα αλλάξει ο ίδιος αλλά αυτός του απάντησε πως τα έκαψε. Μετά από λίγες μέρες ο μάρτυρας διάβασε στις εφημερίδες ότι κοντά στο συνοικισμό Κόκκινες βρέθηκαν καμένα χρήματα και συγκεκριμένα

35 αραβικά και ορισμένα χρυσαφικά. Όταν ξαναείδε τον εφεσείοντα του υπέδειξε πως η αστυνομία θα τον συλλάμβανε γιατί άρχισε να κάμνει λάθη. Τα λάθη δε αυτά άρχισε να του τα απαριθμεί, λέγοντάς του πως βρέθηκε μια σφαίρα στητή έξω από το δωμάτιο του Αρτίν και πως ήταν σήμα τρομοκρατικών οργανώσεων που άφη-

σαν το επισκεπτήριό τους με αυτό το τρόπο, και προχώρησε να τον ρωτήσει ποιος ήταν ο λόγος που άφησε έτσι τη σφαίρα. Ο κατηγορούμενος του απάντησε "αν θα έπλεσε η σφαίρα θα έπλεσε τυχαία από τη δεύτερη γεμιστήρα που είχε μέσα στο όπλο".

5

Στην αντεξέταση, σε αναφορά του στη συμπληρωματική κατάθεση που έδωσε στις 4 Φεβρουαρίου 1987, ο μάρτυρας ανέφερε πως ο κατηγορούμενος του είπε τα εξής: 'Έν πελλάρες που γράφουσι, η σφαίρα πρέπει να έπλεσε που την δεύτερη σφαιροθήκη του Καλασνίκωφ που είχα μαζί μου, που είχα τυλιμένη με τέλλα πάνω στη σφαιροθήκη που ήταν πάνω στο όπλο.' Σαν δεύτερο λάθος ο μάρτυρας του είπε ότι ήταν που έκαψε τα χρήματα. Ο εφεσείων όμως απάντησε πως δεν υπήρχε περίπτωση να συλληφθεί.

10

15

Στο ταξίδι στη Λεμεσό, για τη δολοφονία της Τελώνη, ο μάρτυρας είπε ότι ρώτησε τον εφεσείοντα πώς βρέθηκε στόκκος και γυαλί στο σακκάκι που φορούσε και πάνω σε ένα κατσαβίδι, αλλά αυτός απάντησε ότι το σακκάκι δεν το φορούσε εκείνο το βράδυ και τα γυαλιά μπορεί να ήταν από κάποια άλλη υπόθεση. Για το κατσαβίδι είπε πως δεν χρησιμοποίησε κατσαβίδι για να σπάσει το γυαλί, αλλά το όπλο.

20

25

Ο μάρτυρας, για τα δυο όπλα Τεκμήρια 22(α) και 22(β), είπε στη συνέχεια πως το μεν τσέχικο είναι αυτό που έπιασε ο κατηγορούμενος από το χωράφι πίσω από το κέντρο Τενίζη στις 30 Οκτωβρίου 1986, ενώ το άλλο το καλασνίκωφ είναι αυτό με το οποίο διαπράχθηκε ο φόνος της Τελώνη. Και τα δύο όπλα πριν ξεκινήσουν για την επιχείρηση Τελώνη ήσαν κρυμμένα στο φράκτη Αθαλάσσας και αφού τα ανέσυρε ο εφεσείων από τον κρυψώνα τους τα πήραν μαζί τους στη Λεμεσό.

30

Μετά το έγκλημα της Τελώνη τα όπλα τα έκρυψε κάτω από τις πέτρες κοντά στην εκκλησία Μακαρίου και τα υπέδειξε ο μάρτυρας στην αστυνομία, η οποία τα παρέλαβε και παρουσιάστηκαν ως τεκμήρια στην υπόθεση Τελώνη."

35

Προχωρεί το Κακουργιοδικείο στην απόφασή του και αναλύει τα ευρήματα αυτά της Κανάρη και τη σύγκριση που έκαμε μεταξύ του στόκκου στο παραθύρο του σπιτιού του Αρτίν, το γυαλί του οποίου έσπασε ο δράστης για να μπει μέσα και τους στόκκους στο σακκάκι του εφeseίοντα. 5 Υποδεικνύει τις εξετάσεις που έκαμε η Δρ. Κανάρη στην Κύπρο και στο Λονδίνο, τις εισηγήσεις που έκαμε η υπερράσπιση στη μάρτυρα αυτή και δέχθηκε τη μαρτυρία της παρατηρώντας ότι:

10 "Η ευθύτητα και τιμιότητα της κας Κανάρη, καθώς επίσης η ορθότητα των αναλύσεων και συμπερασμάτων της, τεκμαίρεται αβίαστα από το γεγονός ότι το γυαλί που βρέθηκε στο ίδιο σακκάκι δεν το σύνδεσε με το σπασμένο γυαλί του παραθύρου του Αρτίν. Υπενθυμίζουμε πως ανάλυση του δείκτη διάθλασης του γυαλιού που βρέθηκε στο σακκάκι απέδειξε πως αυτό είναι 15 γυαλί ανθεκτικό και χρησιμοποιείται κυρίως στα τηλεσκόπια, φανούς πορείας οχημάτων και οικιακά σκεύη. Το γεγονός όμως αυτό η υπερράσπιση το χρησιμοποίησε δίδοντάς του αμφισβητήσιμη ερμηνεία. Εφόσον δηλαδή το γυαλί αυτό αποκλείεται να ήταν από το τζάμι του 20 παραθύρου του Αρτίν τότε το σακκάκι δεν συνδέεται με το σπάσιμο του γυαλιού αυτού. Εδώ, η ανάλυση και μαρτυρία της κας Κανάρη κατά την υπερράσπιση ήταν ορθή και πειστική, σε αντίθεση με το στόκκο. Υπάρχει όμως εξήγηση πώς βρέθηκε το γυαλί σ' αυτό το σακκάκι. Ο Πολύκαρπος Ναπολέων (Μ.Κ.83), είπε πως είχε 25 στην κατοχή του από το Μάρτη του 1986 το σακκάκι αυτό γιατί του το έδωσε ο φίλος του Ευαγόρας. Το χρησιμοποιούσε δε καθημερινά μέχρι τις 9 Σεπτεμβρίου 1986, που εισήχθη στο νοσοκομείο μετά από σοβαρό τροχαίο δυστύχημα με τη μοτοσυκλέτα του που είχε στη 30 λεωφόρο Δημοσθένη Σεβέρη με άλλο όχημα. Η σύγκρουση ήταν μετωπική και όπως είπε ο ίδιος είχε συρθεί σε μήκος 350 πόδια πάνω στο δρόμο, όπου είχαν πέσει σπασμένα γυαλιά. Επομένως, το μικρό γυαλί που βρέθηκε στο σακκάκι θα πρέπει να μπήκε σ' αυτό 35 όταν ο μάρτυρας συρόταν στην άσφαλο. Το γυαλί αυτό, όπως είπε η κα Κανάρη, έπεσε από το σακκάκι

όταν άρχισε να το τινάζει.

Κατά την κρίση μας η μαρτυρία της Δρας Κανάρη παραμένει αδιαμφισβήτητη γιατί η επιστημονική εργασία που έχει κάμει χαρακτηρίζεται από εξονυχιστική επιμέλεια η οποία απέδωσε συμπεράσματα πέρα από κάθε δυνατή αντίθετη κριτική."

5

Με το εύρημα αυτό ο εφεσείων συνδεόταν άμεσα με τη διάπραξη του εγκλήματος.

10

Στην συνέχεια το Κακουργιοδικείο αναφέρθηκε στα διάφορα στοιχεία που συνδέονται με το σακκάκι και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο εφεσείων πρέπει να το φορούσε το βράδυ εκείνο.

15

Ως προς το θέμα της σφαίρας, Τεκμήριο 87, και το όπλο Τεκμήριο 22(β) το Κακουργιοδικείο ετόνισε τη μεγάλη αποδεικτική αξία για την υπόθεση της κατηγορούσας αρχής και πρόσθεσε ότι "ενώ όμως το Τεκμήριο στόκκος, που βρέθηκε στο σακκάκι του κατηγορούμενου που φορούσε το βράδυ του εγκλήματος, τον συνδέει άμεσα και ανεξάρτητα από οποιαδήποτε άλλη μαρτυρία, η σφαίρα και το όπλο αποκτούν αποδεικτική βαρύτητα τότε μόνο και εφόσον γίνει αποδεκτή η μαρτυρία του Νικολάου, βάσει της οποίας αυτά τα δύο τεκμήρια ήταν στην κατοχή του κατηγορούμενου. Θα πρέπει επομένως να ασχοληθούμε με αυτή τώρα."

20

25

Ανέλυσε τότε τις σχέσεις του εφεσείοντα με το μάρτυρα Νικολάου και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αυτός ήταν συναυτουργός ή ύποπτος μάρτυρας. Παραθέτει τις σχετικές αυθεντίες που αναφέρονται στο θέμα αυτό και αναφέρθηκε στη νομολογία. Ορθά δε λέγει ότι σε μια τέτοια περίπτωση "Απαιτείται όπως το δικαστήριο προειδοποιήσει τον εαυτό του για τον κίνδυνο αποδοχής και ενέργειας πάνω σε τέτοια μαρτυρία, που δεν ενισχύεται από άλλη με βάση την οποία ο κατηγορούμενος συνδέεται με τη διάπραξη του εγκλήματος. Παράλειψη τέτοιας προειδοποίησης καθιστά ακυρώσιμη την απόφαση από το Ανώτα-

30

35

το Δικαστήριο. Αφού όμως το δικαστήριο προειδοποιήσει τον εαυτό του για τον κίνδυνο αποδοχής τέτοιας μαρτυρίας, τότε είναι δυνατό να την αποδεχθεί, δίχως να εξετάσει αν η μαρτυρία αυτή ενισχύεται από άλλη."

- 5 Οι αυθεντίες που παρατίθενται είναι *Peristianis v. The Republic* (1969) 2 C.L.R. 137, *Flourentzou v. The Republic* (1973) 2 C.L.R. 256, *Fourti v. The Republic* (1980) 2 C.L.R. 152, *Attorney - General of Hong Kong v. Wong Mukpink* (1987) 2 All E.R. 488, *D.P.P. v. Kilbourne* (1973) 1 All E.R. 456, *D.P.P. v. Hester* (1972) 3 All E.R. 1065, *R. v. Spencer* (1986) 2 All E.R. 928, *R. v. Donat* (1986) 82 Cr. App. R.173, *Zacharia v. The Republic*, 1962 C.L.R. 52.

- 15 Ορθά δε υποδεικνύει η απόφαση ότι το περιεχόμενο της ενισχυτικής μαρτυρίας πρέπει να συνδέει τον εφεσεύοντα με τη διάπραξη του εγκλήματος. Δεν είναι αρκετό ένα αποδεικτικό στοιχείο να ενισχύει την αξιοπιστία του μάρτυρα, έστω και αν είναι πειστικό και ανεξάρτητο *R. v. Donat* (1986) 82 Cr. App. R.173 και *Zacharia v. The Republic* (πιο πάνω). Και προσθέτει:-

- 25 "Κρίνοντας με πολλή περίσκεψη κατά πόσο θα ενεργήσουμε πάνω στη μαρτυρία του Νικολάου δίχως ενισχυτική μαρτυρία, αποφασίσαμε, εν όψει των όσων λέγουμε πιο πάνω, πως δεν είμαστε διατεθειμένοι να βασιστούμε στη μαρτυρία του, αν αυτή δεν ενισχύεται από ανεξάρτητη μαρτυρία που να συνδέει τον κατηγορούμενο με τη διάπραξη του εγκλήματος. Όπως έχουμε ήδη πει ο Νικολάου είναι συναυτουργός πέρα όμως από αυτό εμπίπτει και στην κατηγορία των ύποπτων μαρτύρων και γιαυτό προτού βασιστούμε και ενεργήσουμε πάνω στη μαρτυρία του θα πρέπει αυτή να ενισχύεται από ανεξάρτητη μαρτυρία. Επειδή χρησιμοποιούμε τη φράση 'βασιστούμε στη μαρτυρία του' αυτό δεν σημαίνει πως από μόνη της και εκ προοιμίου θα γίνει αποδεκτή ως αληθής. Αυτό θα αποφασιστεί αφού ληφθεί υπόψη το σύνολο της ενώπιόν μας μαρτυρίας.

Η ενισχυτική μαρτυρία που συνδέει τον κατηγορού-

μενο με τη διάπραξη του εγκλήματος είναι αρκετή. 'Ηδη έχουμε αναφερθεί στη μαρτυρία της Δρας Κανάρη αναφορικά με το στόκκο που βρέθηκε στο σακκάκι του κατηγορουμένου και έχουμε αποφασίσει πως το φορούσε το βράδυ του εγκλήματος. Υπάρχει επίσης αναντίλεκτη μαρτυρία πως ο κατηγορούμενος στις 11/11/82 άλλαξε από παράρτημα της Λαϊκής Τράπεζας 58 δολάρια Αμερικής και 260 γερμανικά μάρκα. Η υπάλληλος της τράπεζας Στέλλα Φλουρή, Μ.Κ.57, είπε πως το πρόσωπο που άλλαξε τα χρήματα αυτά, και που ήταν ο κατηγορούμενος, έδωσε το όνομα Χριστοδούλου Ανδρέας αντί Αριστοδήμου. Στις 21/11/86 ο κατηγορούμενος παρουσιάστηκε στην τράπεζα Μπάροκλιους και ο υπάλληλός της Δημήτρης Χ"Κυριάκος, Μ.Κ.58, του άλλαξε 2,520 δολάρια, 20 χαρτονομίσματα των 100 δολλαρίων και τα υπόλοιπα των 50 ή 20 δολλαρίων. Η ενώπιον του δικαστηρίου μαρτυρία αποδειχνει αδιαμφισβήτητα πως στο χρηματοκιβώριο του Αρτίν υπήρχαν φάκελλοι με ξένα χαρτονομίσματα οι οποίοι και κλάπηκαν. Ένας μάλιστα φάκελλος είχε το ποσό των 2,500 δολλαρίων. Στις 2/11/86, την επόμενη δηλαδή του εγκλήματος, με κοινή δήλωση των δικηγόρων έγινε αποδεκτό βάσει του περί Αποδείξεως Νόμου, όπως έχει τροποποιηθεί από το Νόμο 86/86, το γεγονός πως ο κατηγορούμενος επιβεβαίωσε την παραγγελία του για μοτοσυκλέτα αξίας £3,000. Για όλες αυτές τις δοσοληψίες ο κατηγορούμενος έδωσε ψευδείς και αβάσιμες εξηγήσεις, όπως θα εκθέσουμε στον κατάλληλο χρόνο. Ανεξάρτητα από το άλλοθι που έχει προβάλει ο κατηγορούμενος, υπάρχει μαρτυρία πως από τις 10.30 το βράδυ της 31/10/86 μέχρι τις 8.00 π.μ. της 1/11/86 δεν τον είδε κανένας. Ο Αποστόλου - Ττόλος, Μ.Κ.44, είπε πως ο κατηγορούμενος είχε κιβώτιο με κατσαβίδια παρόμοια με τα τεκμήρια 61 και 62 και ιδιαίτερα σειρά κατσαβιδιών σε διάφορα μεγέθη παρόμοια με το τεκμ. 61 που βρέθηκε στη σκηνή. Έχουμε ήδη αναφερθεί και αναλύσει τη μαρτυρία αναφορικά με τη μετάβαση του κατηγορούμενου στο καθαριστήριο η ώρα 10.00 το πρωί της 1.11.86 για να πάρει το σακκάκι, φανέλλα και παντελόνι. Στο σακκάκι υπενθυμίζουμε πως βρέθηκε ο

5 στόκκος ο οποίος έχει όμοια φυσικά και χημικά χαρακτηριστικά με το στόκκο στο τζάμι του παραθύρου του Αρτίν. Όλα τα πιο πάνω αποτελούν ανεξάρτητα αποδεικτικά στοιχεία που ενισχύουν τη μαρτυρία του Νικολάου και συνδέουν τον κατηγορούμενο με το έγκλημα."

10 Ο πρώτος λόγος εφέσεως αναφέρεται στο μέρος της απόφασης που καλύπτει το θέμα με την αντεξέταση του μάρτυρα Νικολάου που ήταν "αντιφατική στο περιεχόμενό της", και λέγει τα πιο κάτω:

15 "Αν εξεταστεί σφαιρικά το γενικό συμπέρασμα είναι πως η υπεράσπιση εισηγείται ότι ο Νικολάου είπε ψέματα στη μαρτυρία του. Υπάρχουν όμως στην αντεξέταση ερωτήσεις που αντικρούουν τη σφαιρική αυτή διαπίστωση. Υποβλήθηκε στο μάρτυρα πως δεν ήταν διατεθειμένος να καταθέσει στο δικαστήριο αλλά πείστηκε από την αστυνομία, ιδιαίτερα τον υπαστυνόμο Καζαφανιώτη που είχε αναλάβει τις έρευνες του φόνου της Τελώνη. Η εισήγηση δε ήταν πως ο μάρτυρας δεν ήθελε να καταθέσει στην παρούσα υπόθεση εναντίον του κατηγορούμενου γιατί είχε τύψεις που τον ενοχοποιούσαν. Ο Νικολάου απάντησε πως δεν είχε πειστεί καθόλου από την αστυνομία να δώσει κατάθεση στο δικαστήριο, γιατί μόλις συλλήφθηκε τις αυγινές ώρες στις 16/1/87 μετά το φόνο της Τελώνη, προέβη πάραυτα σε αποκαλύψεις τόσο για τη δική του εγκληματική δραστηριότητα όσο και του κατηγορούμενου. Δέκτηκε πως 20 πράγματι αντιμετώπιζε δίλημμα αν θα κατέθετε στο δικαστήριο όχι όμως γιατί πιεζόταν από την αστυνομία, αλλά γιατί εκβιαζόταν από τους φίλους του κατηγορούμενου στις φυλακές, Τενίζη και Φάντικ, οι οποίοι απηύθυναν μάλιστα εκφοβισμούς στον ίδιο και μέλη της οικογένειάς του. Το γεγονός αυτό το κατάγγειλε εγγράφως στον κ. Παπακώστα που εκτελούσε τότε χρέη Διευθυντή των Φυλακών, (Τεκμήριο 23).

35 Ο κ. Κυπριανού επεσήμανε στην τελική του αγόρευση ότι ο κ. Κληρίδης κατά τη διάρκεια της μακράς αντεξέτασης του Νικολάου σε καμιά περίπτωση δεν υπέβαλε

στο μάρτυρα πως ο κατηγορούμενος δεν του είπε αυτά που ισχυρίζεται. Είναι γεγονός πως δεν έγινε ευθέως τέτοια εισήγηση. Όμως από το σύνολο των ερωτήσεων μπορεί να καταλήξει ένας στο συμπέρασμα πως αυτή ήταν η εισήγηση της υπεράπισης προς το μάρτυρα. 5

Όπως είπαμε όμως πιο πάνω υπάρχουν σαφείς ερωτήσεις που καταδείχνουν πως η υπεράπιση δεν αμφισβήτησε τη διάπραξη της ληστείας από τον κατηγορούμενο και την προπαρασκευή της μαζί με το Νικολάου. Αναφέρουμε παραδείγματα. Ο Νικολάου είπε στη μαρτυρία του ότι ζητούσε χρήματα από τον κατηγορούμενο βάσει συμφωνίας που έκαμαν και τον βοήθησε δίδοντάς του πληροφορίες για τα αυτοκίνητα Μακρή που έκαψε ο κατηγορούμενος. Ο κ. Κληρίδης υπέβαλε στο μάρτυρα την εξής ερώτηση: 10 15

' Σου υποβάλλω ότι τα χρήματα που του ζήτησες, τόσο τα αράπικα όσο και τις £350, εξήτησές του τα για τη συμμετοχή σου στην υπόθεση Αρτίν και ότι αποκρύπτεις αυτό το γεγονός.' 20

Η ερώτηση αυτή τί άλλο υποδηλεί εκτός από του ότι ο μάρτυρας ζητούσε αμοιβή για τη συμμετοχή του με τον κατηγορούμενο στην υπόθεση Αρτίν; Αλλά και αργότερα υποβάλλεται στο μάρτυρα η πιο κάτω ερώτηση: 25

'Σου υποβάλλω κύριε, ότι η κατάθεση που έδωσες στην αστυνομία 3 και 4/2/87 ενώ ευρισκόσουν υπό κράτηση για την υπόθεση Τελώνη, ήταν μια κατάθεση η οποία είχε σκοπό να αποφύγεις οιαδήποτε περαιτέρω τιμωρία στην υπόθεση Τελώνη και να αποφύγεις την πιθανή ποινική δίωξη στην υπόθεση Αρτίν, ο σκοπός σου ήταν αυτός.' 30

Γίνεται δηλαδή ρητή παραδοχή της συμμετοχής του Νικολάου στην υπόθεση Αρτίν, συμμετοχή που ο ίδιος ισχυρίζεται πως είχε με τον κατηγορούμενο. 35

Οι πιο πάνω ασυμβίβαστες τοποθετήσεις της υπεράπισης στη μαρτυρία Νικολάου δεν πιστεύουμε να οφεί-

5 λονται σε λάθος ή κακό χειρισμό της υπόθεσης από τον
 δικηγόρο του. Η γνώμη μας είναι, έχοντας υπόψη τα
 πιο πάνω και άλλα στα οποία θα αναφερθούμε στη συ-
 νέχεια, πως ο κατηγορούμενος εμπιστεύτηκε περισσότε-
 10 ρο στην πονηράδα του παρά στην εγνωσμένη εμπειρία
 και ικανότητα του δικηγόρου του. Έτσι ο ίδιος θα
 έδιδε αντιφατικές ή ελλιπείς οδηγίες στους δικηγόρους
 του, κάτι εξάλλου που παραδέχθηκε και ο ίδιος στην
 15 αντεξέταση. Όταν ρωτήθηκε π.χ. κατά πόσο τις λεπτο-
 μέρειες που έδωσε για το άλλοθί του τις ανέφερε και
 στους δικηγόρους του, απάντησε: 'άκρες, μέσες'.

15 Μελετήσαμε με πολλή προσοχή τη μαρτυρία του Νι-
 κολάου μέσα στο πλαίσιο του συνόλου της υπόλοιπης
 μαρτυρίας και παρόλο που, όπως είπαμε πιο πριν, ο
 Νικολάου είναι συναυτουργός και emπίπτει στην κατη-
 20 γορία των υπόπτων μαρτύρων, εφόσον η μαρτυρία του
 ενισχύεται από άλλη ανεξάρτητη που συνδέει τον κατη-
 γορούμενο με το έγκλημα, θα προχωρήσουμε να αξιο-
 λογήσουμε το περιεχόμενό της και να αποφασίσουμε
 ποια βαρύτητα θα δώσουμε σ' αυτό.

25 Ο κατηγορούμενος ισχυρίστηκε στη μαρτυρία του
 πως ουδέποτε είπε στο Νικολάου αυτά που ισχυρίστηκε
 ο τελευταίος αναφορικά με το φόνο του Αρτίν. Είπε
 30 μάλιστα ότι έμαθε για τη δολοφονία του Αρτίν την επό-
 μενη μέρα από τις εφημερίδες και σχολίασε το θέμα με
 τον Νικολάου αλλά δεν παραδέχθηκε ποτέ σ' αυτόν πως
 ήταν ο δράστης.

30 Έχουμε ήδη επισημάνει το ασυμβίβαστο της θέσης
 της υπεράσπισης, όπως προκύπτει από ορισμένες ερω-
 τήσεις που υποβλήθηκαν στο Νικολάου που υποδηλώ-
 νουν παραδοχή εκ μέρους του στο έγκλημα της λη-
 35 στείας, κατά την εκτέλεση του οποίου βρήκε το θάνατό
 του ο Αρτίν. Ο κ. Κληρίδης τήρησε την ίδια γραμμή
 και στην αντεξέταση του Παπακώστα, υποβάλλοντας σ'
 αυτόν ότι το μόνο που του είπε ο κατηγορούμενος είναι
 αυτό που κατέγραψε στο ημερολόγιό του, πως δηλαδή ο
 φόνος του Αρτίν ήταν ατύχημα. Παραδέχθηκε, δηλαδή

πάλιν ο κατηγορούμενος, μέσω του δικηγόρου του, το έγκλημα της ληστείας αλλά ισχυρίστηκε πως ο θάνατος του Αρτίν ήταν ατύχημα. Ο κ. Κληρίδης ανέφερε στην τελική του αγόρευση πως δεν είχε οδηγίες από τον πελάτη του να υποβάλει τέτοιο ισχυρισμό, αλλά τις κρίσιμες αυτές ερωτήσεις υπέβαλε με δική του πρωτοβουλία γιατί νόμιζε πως έτσι εξυπηρετούσε καλύτερα τα συμφέροντα του πελάτη του. Ο κ. Κληρίδης συνέχισε για να πει πως η ουσιαστική υπεράσπιση του κατηγορούμενου ήταν το άλλοθι που πρόβαλε.

5

10

Δεν αμφισβητούμε τη δήλωση του κ. Κληρίδη, παρόλο που η νομική θέση στο ζήτημα που προκύπτει είναι σαφής. Ο κατηγορούμενος πρόβαλε την υπεράσπιση του μέσω του δικηγόρου του στον οποίο έδωσε οδηγίες και τον εκπροσωπούσε καθ' όλην τη διάρκεια της διαδικασίας. Η αρχή δεν μπορεί νάβει διαφορετική, γιατί τότε στο δικαστήριο θα ήταν δυνατό να προβάλλονται ισχυρισμοί από το δικηγόρο του κατηγορούμενου, ο οποίος σε κατοπινό στάδιο θα τους απέσυρνε με τη δικαιολογία πως προβλήθηκαν κατ' αντίθεση των οδηγιών του. Σε τέτοια όμως περίπτωση κατά ποιο τρόπο το δικαστήριο θα αξιολογούσε την υπεράσπιση του κατηγορούμενου; (*Turner & others* 61 Cr. App. R. 67). Επαναλαμβάνουμε όμως, πως οι αντικρουόμενοι ισχυρισμοί οφείλονται σε πονηρές διεργασίες στο μυαλό του κατηγορούμενου και όχι στις έντιμες προσπάθειες του δικηγόρου να παρουσιάσει την υπόθεσή του στο δικαστήριο.

15

20

25

Εφόσον ο κατηγορούμενος προβάλλει άλλοθι και ισχυρίζεται πως ο Νικολάου είναι ψεύτης, σημαίνει ότι εισηγείται πως οι διωκτικές αρχές 'εκτίσαν' την υπόθεση εναντίον του. Το συμπέρασμα αυτό βγαίνει αβίαστα και από τα πιο κάτω στοιχεία: Υποβλήθηκε στην αντεξέταση:

30

(α) Πως η αστυνομία έδωσε άλλο στόκκο στην κα Καναρη, για να καταλήξει προφανώς σε συμπέρασμα-τα ενοχοποιητικά για τον κατηγορούμενο.

35

(β) Ότι η κα Κανάρη δεν μπορούσε να πάρει στόκκο για ανάλυση στο Λονδίνο από αυτόν που βρέθηκε στο σακκάκι του κατηγορούμενου γιατί η ποσότητα του ήταν πολύ μικρή και χρησιμοποιήθηκε στην Κύπρο. 'Αρα και η κα Κανάρη είναι συνεργός στην προσπάθεια της αστυνομίας να εμπλέξει τον κατηγορούμενο στην υπόθεση.

(γ) Η σφαίρα, τεκμ. 37, που βρέθηκε στο διαμέρισμα του Αρτίν δεν είναι στην πραγματικότητα αυτή που είναι ενώπιόν μας αλλά άλλη. Ο ισχυρισμός είναι πως εκείνη ήταν μια χρυσαφένια. Το τεκμήριο μάλιστα 37 ήταν στην κατοχή κάποιου λοχία Γάλλου, που ενώ κλητεύθηκε ως μάρτυρας υπερασπίσεως δεν κλήθηκε να καταθέσει. Ο ίδιος ο κατηγορούμενος στη μαρτυρία του είπε πως από ότι άκουσε στην αστυνομία τα πράγματα αναφορικά με τη σφαίρα ήταν σύγχυσιμα και πως μιλούσαν για κάποια άλλη.

(δ) Το ημερολόγιο, τεκμ. 74, του κ. Παπακώστα δεν είναι αυτό που παρουσιάστηκε. Ο κατηγορούμενος είπωσε πως αυτό που χρησιμοποιούσε ο Παπακώστας ήταν χρώματος καφέ, όχι κόκκινο.

(ε) Τα όσα είπε ο κ. Παπακώστας στην μαρτυρία του, πιθανόν να τα άκουσε από τον Νικολάου. Για τον ίδιο δε τον Νικολάου έγινε σαφής υπαινιγμός πως αυτά που είπε στη μαρτυρία του, τα είχε ουσιαστικά ετοιμάσει σε έγγραφη κατάθεση η αστυνομία, την οποία ο μάρτυρας επανέλαβε στο εδώλιο αφού την είχε και την διάβαζε για πολύ καιρό.

Επειδή ασχολούμαστε σε αυτό το σημείο με τη μαρτυρία Νικολάου, αναφέρουμε πως την αποδεχόμαστε ως ορθή και αληθή. Κατά την κρίση μας κάθε λέξη που είπε ο μάρτυρας είναι η αλήθεια. Δεν είχε κανένα λόγο ο Νικολάου, όταν συλλήφθηκε τις πρωϊνές ώρες στις 16/1/87 και ομολόγησε αμέσως το έγκλημα της Τελώνη, να του κατέβει στο μυαλό να συνδέσει δίχως αιτία τον κατηγορούμενο με το φόνο του Αρτίν, που διαπράχθη-

κε 2 1/2 μήνες προηγουμένως. Θα ήταν επίσης ακατανόητο και ανεδαφικό για την αστυνομία να ετοιμάσει κατάθεση, με όλο το περιεχόμενο της μαρτυρίας που έδωσε ενώπιόν μας ο Νικολάου, και μέσα από αυτή να φαίνεται πως ο κατηγορούμενος ισχυρίζεται ότι ο Αρτίν πέθανε από την καρδιά του, ή γιατί έσπασε ο σπόνδυλός του μετά από απότομη κίνηση. Να αναφέρει δηλαδή στον Νικολάου γεγονότα και να προβάλλει ισχυρισμούς αντίθετους με τη μαρτυρία και άλλα αποδεικτικά στοιχεία που είχε στα χέρια της η αστυνομία, για δολοφονία δηλαδή του Αρτίν. Μερικά παραδείγματα πάνω σε αυτό το σημείο: Όταν ο Νικολάου ρώτησε τον κατηγορούμενο πώς βρέθηκε στόκκος και τα γυαλιά στο σακκάκι του, γεγονός που έγραφαν στις ειδήσεις τους οι εφημερίδες, ο κατηγορούμενος του είπε πως δεν φορούσε το σακκάκι το βράδυ εκείνο. Σε άλλη ερώτηση σχετικά με τη σφαίρα που βρέθηκε, και όπως έγραφαν οι εφημερίδες ήταν στητή στο διάδρομο και αφέθηκε σαν το επισκεπτήριο τρομοκρατικών οργανώσεων, ο κατηγορούμενος παρατήρησε πως ήταν ανοήσιες γιατί η σφαίρα έπεσε από τη μια σφαιροθήκη που ήταν τυλιγμένη με τέλλα πάνω στην άλλη που ήταν τοποθετημένη στο καλασνίκωφ. Ενώ η θέση της αστυνομίας είναι πως ο κατηγορούμενος ήταν οπλισμένος με τσέχικο. Ο Νικολάου τον ρώτησε επίσης για το στόκκο πάνω σε κατσαβίδι που βρέθηκε στη σκηνή και ο κατηγορούμενος του είπε πως ήταν με το όπλο που έσπασε το τζάμι. Τέλος, η περιγραφή των λεπτομερειών προς το μάρτυρα αναφορικά με τον τρόπο που πέθανε ο Αρτίν είναι αντίθετη με τη θέση της Κατηγορούσας Αρχής.

Η συμπεριφορά του Νικολάου κατά τη διάρκεια της ένορκης κατάθεσής του μας εντυπωσίασε και σε ότι αφορά την ικανότητά του να ενθυμείται γεγονότα, τα οποία περίγραψε με περισσή ακρίβεια. Η ικανότητα δε αυτή ήταν τέτοια, που σε μερικές περιπτώσεις διόρθωνε και το δικηγόρο της Κατηγορούσας Αρχής και της Υπεράσπισης όταν έκαμαν λάθη στις αναφορές τους σε χώρους, ώρες, ημερομηνίες και πρόσωπα. Τη μακρά εξιστόρηση των γεγονότων συνέδεε με χαρακτηριστικά

- περιστατικά όπως π.χ. την επίσκεψη του κατηγορουμένου στο σπίτι του στις 26/9/86, όταν ο τελευταίος θα πήγαινε σε μια επικίνδυνη συνάντηση, με την επόμενη μέρα 27/9/86 που έφυγαν για την Ελλάδα. Τις διάφορες δε συνομιλίες που είχε με τον κατηγορούμενο, τις συνέδεε με τις συναντήσεις στις οποίες βρισκότουσαν διάφορα πρόσωπα τα οποία ανέφερε στο δικαστήριο περιλαμβανομένης και της αρραβωνιαστικιάς του κατηγορούμενου.
- 5
10. Τα όπλα, τεκ. 22(1) και (β), είναι αυτά που ο ίδιος υπέδειξε στην αστυνομία μετά το φόνο της Τελώνη, που διαπράχθηκε από τον κατηγορούμενο με συνεργό τον ίδιο. Βάσει της μαρτυρίας του κ. Σακκαδά το καλασνίκωφ, τεκμ. 22(α), είναι αυτό που χρησιμοποιήθηκε στο πιο πάνω έγκλημα. Ο μάρτυρας ανέφερε επίσης ότι την προηγούμενη νύκτα του φόνου του Αρτίν με το αυτοκίνητό του πήγαν με τον κατηγορούμενο στο χωράφι πίσω από την ταβέρνα Τενίζη από όπου ο τελευταίος πήρε το τσέχικο όπλο, τεκ. 22(β) και τη τσάντα, τεκμ. 21, τα οποία μετέφερε και έκρυψε κοντά στην εκκλησία Μακαρίου στη Δασούπολη. Μετά πήγαν μαζί για να κάμουν επιτόπια εξέταση του σπιτιού του Αρτίν, το οποίο συμφώνησαν να ληστέψουν το επόμενο βράδυ. Είναι επομένως αυτό το όπλο που χρησιμοποίησε ο κατηγορούμενος στη διάπραξη του εγκλήματος. Η τσάντα δε, τεκμ. 21, το περιεχόμενο της οποίας εξέτασε ο εμπειρογνώμονας για τις εκρηκτικές ύλες Γ. Σακκαδάς, Μ.Κ.88, είχε σφαίρες του ίδιου διαμετρήματος όπως το τεκ. 37. Το ένα σακκούλι είχε 182 φυσίγγια, 28 από τα οποία ήταν πανομοιότυπα με το τεκμ. 37. Ήταν δηλαδή του ίδιου τύπου, εργοστασίου και χρόνου κατασκευής. Το επίδικο επομένως φυσίγγιο, τεκμ. 37, είναι ένα από τα πιο πάνω. Το εύρημα αυτό, μας φέρνει στο αδιάσειστο επιχείρημα που πρόβαλε ο κ. Κυπριανού για να αντικρούσει τον ισχυρισμό του κατηγορούμενου, ότι δηλαδή η υπόθεση εναντίον του είναι 'στημένη' από την αστυνομία. Πώς ήταν δυνατό να γνωρίζει η αστυνομία ότι ο κατηγορούμενος είχε στην κατοχή του τέτοια σφαίρα για να τοποθετήσει παρόμοια στο διαμέρισμα του Αρτίν και να τον ενοχοποιήσει, εφόσον τα όπλα και οι σφαίρες βρέθηκαν από την αστυνομία μετά το φόνο της
- 15
- 20
- 25
- 30
- 35

Τελώνη που έγινε 2 1/2 μήνες μετά από αυτόν του Αρτίν; Όσα αναφέρουμε πιο πάνω, και μετά από τα ευρήματα που έχουμε κάμει, η μαρτυρία του Νικολάου ενισχύεται ακόμα περισσότερο."

Αναφορικά με τον πρώτο λόγο εφέσεως ο ευπαίδευτος δικηγόρος του εφεσεύοντα μας παρέπεμψε σε σειρά Αγγλικών Αποφάσεων από τις οποίες, όπως υπέβαλε, βγαίνει η αρχή πως αν ένας δικηγόρος κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής μιας δίκης προβεί σε χειρισμούς τέτοιους που προκαλούν βλάβη στην υπόθεση του πελάτη του τότε η καταδίκη του ή πρέπει να ακυρωθεί ή να διαταχθεί επανεκδίκαση της υπόθεσης. 5 10

Οι αποφάσεις αυτές είναι *R. v. Irwin* [1987] 2 All E.R.1085, *R. v. Ensor* [1989] Crim. L.R. 562, *R. v. Gautam* [1988] Crim. L.R. 109, *R. v. Swain* [1988] Crim. L.R. 109. 15

Στην υπόθεση *Irwin* αποφασίστηκε ότι παρόλο που δεν ήτο απαραίτητο να ζητηθεί η γνώμη του κατηγορούμενου πριν ο δικηγόρος αποφασίσει κατά πόσο θα καλέσει μάρτυρες για άλλοθι π.χ. εκεί που το θέμα είχε διεξοδικά συζητηθεί ενωρίτερα, υπό τις περιστάσεις της υπόθεσης εκείνης και δοθέντος ότι οι ένορκοι είχαν διαφωνήσει στην πρώτη δίκη που οι μάρτυρες για το άλλοθι κλήθηκαν και κατάθεσαν και καταδίκασαν τον κατηγορούμενο, στην επανεκδίκαση που δεν κλήθηκαν, ο δικηγόρος όφειλε να συμβουλευθεί τον κατηγορούμενο και να πάρει σαφείς και προτιμότερο γραπτές οδηγίες από αυτόν πριν αποφασίσει να μη καλέσει τη σύζυγο και τη θυγατέρα του. Η παράλειψη του δικηγόρου να συμβουλευθεί τον κατηγορούμενο αποτελούσε ουσιαστική παρατυπία στη δίκη και η καταδίκη του έπρεπε να ακυρωθεί. 20 25

Η απόφαση όμως αυτή τέθηκε υπό κάποια αμφισβήτηση στην υπόθεση *R. V. Ensor* [1989] 2 All E.R. 586 στην οποία ο Λόρδος Lane παρατήρησε ότι δεν φαινόταν να είχε αναφερθεί στο Εφετείο η υπόθετη *Irwin* και η υπόθεση *R. v. Novac* [1976] 65 Cr. App. R. 107 όπου το Δικαστήριο ασχολήθηκε με το ίδιο θέμα που ηγέρθηκε στην υπόθεση 30

5 *Ensof* δηλαδή το διαχωρισμό των κατηγοριών, συνωμοσίας και ουσιαστικών κατηγοριών κατά τη δίκη. Στην υπόθεση *Novak* το γεγονός ότι δεν έγινε τέτοια αίτηση θεωρήθηκε ότι δεν μπορούσε να αποτελέσει τη βάση για παράπονο στο Εφετείο ότι η συνωμοσία και οι σχετικές κατηγορίες ακούστηκαν στην περίπτωση του *Novak*, με τις κατηγορίες για συγκεκριμένα παραπτώματα και προχωρεί πάρακάτω και λέγει:

10 "In *R. v. Novac* the court does not seem to have considered it necessary to inquire whether counsel in refraining from making an application to sever acted without the express authority of his client, no doubt because generally speaking this court will always proceed on the basis that what counsel does is done with the
15 authority of the client who has instructed counsel to conduct his case.

20 In *R. v. Gautam* (1987) Times, 4 March, which was decided by this court on 27 February, a few days after the appeal in *R. V. Irwin* had been heard, Taylor J,

Said:

25 '...it should be clearly understood that if defending counsel in the course of his conduct of the case makes a decision, or takes a course which later appears to have been mistaken or unwise, that generally speaking has never been regarded as a proper ground for an appeal.'

30 That was a shoplifting case in which counsel, for what were patently good reasons, had declined to lead medical evidence at the trial until after the jury had returned a verdict.

35 In March 1987 another division of this court heard the appeal in *R. V. Swain* (unreported), where the appellant contended, with apparent justification, that his counsel, by incompetent cross-examination, had introduced evidence which was prejudicial to this case, which was

then amplified by the witness in answer to a question put to him by the judge. In an attempt to circumvent the difficulties which he faced arising out of what was said in *R. v. Gautam*, counsel at the hearing of the appeal sought to rely mainly on the intervention of the judge, but the court found that what was said in answer to the judge added nothing to what had already been said by the witness to counsel. Various other points were considered with which we need not now be concerned, but O'Connor L.J. said that, if the court had any lurking doubt that the appellant might have suffered some injustice as a result of flagrantly incompetent advocacy by his advocate, then it would quash the convictions, but in that particular case it had no such doubts.

We consider the correct approach to be that which was indicated by this court in *R. v. Gautam*, subject only to the qualification to which O'Connor L.J. referred in *R. v. Swain*. We consider further that the decision in *R. v. Irwin*, even if it can be reconciled with *R. v. Novac* (which we doubt), should be regarded as being confined to its own facts. This ground of appeal accordingly fails, because counsel's carefully considered decision not to apply to sever the charges, even if erroneous, cannot possibly be described as incompetent, let alone flagrantly incompetent, advocacy."

Είναι φανερό ότι η κατάληξη ήταν πως το Δικαστήριο σαν Εφετείο δεν θα θεωρούσε ως βάσιμο λόγο εφέσεως ένα ισχυρισμό ότι ο δικηγόρος κατά τη διεξαγωγή της δίκης πήρε μια απόφαση ή ακολούθησε μια πορεία η οποία αργότερα φάνηκε να ήταν εσφαλμένη. Το Δικαστήριο όμως δέχθηκε ότι αν υπήρχε υποβόσκουσα αμφιβολία ότι ο εφεσείων είχε υποστεί αδικία σαν αποτέλεσμα της έκδηλα ανίκανης δικηγορίας του δικηγόρου του η καταδίκη πρέπει να ακυρωθεί. Γι αυτό το σημείο παραπομπή μπορεί να γίνει και στην υπόθεση *R. v. Swain* (πιο πάνω).

Αξίζει να λεχθεί εδώ ότι στην υπόθεση *R. v. Swain*, το Εφετείο απέρριψε την έφεση εναντίο καταδίκης όπου είχε,

μεταξύ άλλων, προβλήθηκε ο ισχυρισμός ότι ο δικηγόρος του εφεσείοντα κατά τη δίκη του προκάλεσε ζημιά στην υπεράσπισή του ενώ αντεξέταζε ένα μάρτυρα κατηγορίας.

- 5 Εφαρμόστηκε δηλαδή η αρχή που τέθηκε στην υπόθεση *Gautam*, με την προσθήκη ως προς το θέμα της δημιουργίας υποβόσκουσας αμφιβολίας ότι ο εφεσείων μπορούσε να είχε υποστεί κάποια αδικία σαν αποτέλεσμα της έκδηλα ανίκανης δικηγορίας του δικηγόρου του οπότεν θα
10 ακυρωνόταν η καταδίκη.

- Η θέση του ευπαίδευτου δικηγόρου του εφεσείοντα ήταν ότι η αντεξέταση των μαρτύρων κατηγορίας από το δικηγόρο του εφεσείοντα έγινε με τρόπο που δεν ήτο σύμφωνος με τις οδηγίες που ο ίδιος ο δικηγόρος είπε ότι είχε
15 από τον εφεσείοντα και σχετικά με το θέμα της ομολογίας από τον Νικολάου και σχετικά με το θέμα των ομολογιών προς τον Παλακώστα, Ναούμ και Κωμοδίκη, από δε την στιγμή που οι οδηγίες του εφεσείοντα ήταν να επιμείνει στο άλλοθι, δεν είχε δικαίωμα να κάμει δίκη εντός δίκης,
20 π.χ. ότι ο Ναούμ και Κωμοδίκης του έδωσαν υποσχέσεις αφού οι οδηγίες του εφεσείοντα ήταν διαφορετικές και δεν είχαν θέση οι χειρισμοί του τότε δικηγόρου του εφεσείοντα.

- 25 Συνδεδεμένος με τον πρώτο λόγο είναι ο δεύτερος λόγος εφέσεως ότι εσφαλμένα το Κακούργιοδικείο προσέγγισε το θέμα της υποβολής υπό του δικηγόρου του εφεσείοντα ερωτήσεων που ήσαν αντίθετες με τις οδηγίες του και/ή αντίθετες με την άρνηση ενοχής και γενικά με την εν
30 γένει υπεράσπιση του κατηγορούμενου με αποτέλεσμα να υπάρξει πλημμελής απονομή της δικαιοσύνης. Ως προς το σημείο αυτό επιπρόσθετα προς τις πιο πάνω νομικές αρχές θα πρέπει να γίνει αναφορά όπως έκαμε και το Κακούργιοδικείο στην υπόθεση *R. v. Turner and Others* [1975] 61 Cr. App. Rep. 67 και ειδικά στη σελ. 82 όπου λέχθηκαν τα πιο κάτω:
35

"First, a duly authorised agent can make admission on behalf of his principal. Mr. Waley did not dispute that proposition. Secondly, the party seeking to rely upon the

admission must prove that the agent was duly authorised. Mr. Mathew agreed that this was so. Thirdly, whenever a fact has to be proved, any evidence having probative effect and not excluded by a rule of law is admissible to prove the fact: circumstantial evidence is just as admissible as direct evidence. Whenever a barrister comes into Court in robes and in the presence of his client tells the judge that he appears for that client, the court is entitled to assume, and always does assume, that he has his client's authority to conduct the case and to say on the client's behalf whatever in his professional discretion he thinks is in his client's interest to say. If the Court could not make this assumption, the administration of justice would become very difficult indeed. The very circumstances provide evidence first, that the barrister has his client's authority to speak for him and secondly, that what the barrister says his client wants him to say. Counsel should never act without instructions, and they seldom do."

Συμφωνώντας με τις πιο πάνω αρχές ο ευπαίδευτος δικηγόρος του εφεσείοντα τόνισε ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση ο δικηγόρος του εφεσείοντα κατά τη δίκη δήλωσε ότι είχε πει ορισμένα πράγματα τα οποία δεν έπρεπε να πει διότι δεν είχε τέτοιες οδηγίες από τον πελάτη του επομένως δεν μπορούσε κάτω από τέτοιες συνθήκες που ο δικηγόρος έρχεται και ομολογεί ότι ενήργησε χωρίς οδηγίες να θεωρηθεί ότι όσα είπε χωρίς οδηγίες δέσμευαν τον κατηγορούμενο. Το Κακουργιοδικείο εσφαλμένα κατά την εισήγησή του είπε ότι αμφισβητούμε τη δήλωση του δικηγόρου κατά τη δίκη ότι αυτή τη γραμμή την ακολούθησε χωρίς οδηγίες του πελάτη του αλλά παρόλα ταύτα αγνόησε τη δήλωση αυτή και είπε ότι εκείνα που είπε τα εξέλαβαν ότι δεσμεύουν τον κατηγορούμενο και ότι αυτό ήτο αντίθετο με το ότι αποφάσισε στην υπόθεση *Turner*.

Ο ευπαίδευτος δικηγόρος της Δημοκρατίας έβαλε τις πιο κάτω πέντε θέσεις.

Η πρώτη θέση της κατηγορούσας αρχής είναι, όταν δι-

5 κηγόρος εμφανίζεται ενώπιον του δικαστηρίου για την υπεράσπιση στην παρουσία του κατηγορούμενου, τότε το δικαστήριο θεωρεί σαν δεδομένο ότι ο δικηγόρος έχει την εξουσιοδότηση του πελάτη του να διεξάγει την υπεράσπιση κατά την απόλυτη κρίση του και όπως αυτός πιστεύει ότι είναι ο κατάλληλος τρόπος για να τον υπερασπίσει. Αυτή η θέση ανέφερε έχει αναπτυχθεί και έχει προταθεί στην υπόθεση *Turner*.

10 Η δεύτερη θέση της κατηγορούσας αρχής είναι ότι τότε μόνο μπορεί να ακυρωθεί καταδικαστική απόφαση βασιζόμενη στο λόγο ότι ο εφεσείων έχει υποστεί ουσιαστική αδικία από το χειρισμό της υπόθεσης εκ μέρους του δικηγόρου ή ότι υπήρξε πλημμελής απονομή της δικαιοσύνης
15 ξε κατάφωρα ανίκανη δικηγορία, και τίποτε λιγότερο από αυτό. Αυτή η πρόταση, υποστηρίζεται από την υπόθεση *Gautam*.

20 Η τρίτη πρόταση της κατηγορούσας αρχής είναι ότι εάν κατά τη διάρκεια διεξαγωγής μιας δίκης ο δικηγόρος υπερασπίσεως πάρει κάποια απόφαση ή ακολουθήσει μια γραμμή που αργότερα φανεί να ήταν λανθασμένη ή μη σώφρων, αυτό κατά κανόνα, δεν αποτελεί λόγο εφέσεως. Και αυτή η αρχή επίσης έχει δοθεί στην υπόθεση *Ensor*.

25 Η τέταρτη θέση είναι ότι στην προκειμένη περίπτωση δεν αποδεικνύεται από τα πρακτικά της δίκης ότι ο δικηγόρος υπερασπίσεως επέδειξε κατάφωρη επαγγελματική ανικανότητα. Τουνατίον, είναι η θέση της κατηγορούσας
30 αρχής ότι ο κατηγορούμενος πέτυχε της καλύτερης δυνατής υπερασπίσεως από ένα πολύ έμπειρο δικηγόρο. Από τα πρακτικά φαίνεται πόσος χρόνος καταναλώθηκε από τον κ. Κληρίδη στο να αντεξετάζει τους μάρτυρες, και ότι επέδειξε δεξιοτεχνία, στο χειρισμό πολλών θεμάτων και στην ερμηνεία πολλών νομικών σημείων, το δε Δικαστήριο
35 έκαμε εύφημη μνεία στην απόφασή του για την επιμέλεια του κ. Κληρίδη στην προπαρασκευή και παρουσίαση της υπόθεσης.

Η πέμπτη πρόταση ήτο ότι και αν ακόμα το Δικαστήριο αυτό αποφανθεί ότι οι λόγοι εφέσεως 1 και 2 ευσταθούν υπέβαλε ότι και πάλιν η έφεση θα έπρεπε να απορριφθεί με βάση την επιφύλαξη του άρθρου 145(β) του Περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου, Κεφ. 155, δηλαδή ότι ανεξάρτητα από τη γνώμη που μπορούσε να σχηματίσει το Εφετείο ότι το ζήτημα που εγέρθηκε στην έφεση μπορούσε να αποφασιστεί υπέρ του εφεσεύοντα θα μπορούσε να απορρίψει την έφεση αν κρίνει ότι δεν προέκυψε πράγματι πλημμελής απονομή της δικαιοσύνης διότι τα λάθη της υπεραπίσεως, αν υπήρξαν ήσαν τέτοια, που δεν μπορούσαν να επηρεάσουν το Κακουργιοδικείο στην κρίση του για την αξιολόγηση της μαρτυρίας των μαρτύρων κατηγορίας, Νικολάου, Παπακώστα, Κωμοδίκη και Ναούμ.

Θα πρέπει να λεχθεί ότι συμφωνούμε απόλυτα ότι ο ευπαίδευτος και έμπειρος δικηγόρος του εφεσεύοντα που εμφανίζετο γι αυτόν ενώπιον του Κακουργιοδικείου χειρίστηκε με ικανότητα την υπεράσπιση του εφεσεύοντα εναντίον του οποίου υπήρχε μια δύσκολη και πολύ ισχυρά υπόθεση και είχε ο εφεσεύων το ευεργέτημα και των γνώσεων και της πείρας του δικηγόρου του. Είναι μάλιστα φανερό από τα πρακτικά της ακροαματικής διαδικασίας ότι συνεχώς ο δικηγόρος του ζητούσε είτε αναβολή, είτε δήλωνε ότι θα χρησιμοποιούσε το χρόνο της αναβολής που μπορούσε να δοθεί για άλλο λόγο, για να πάρει οδηγίες από τον εφεσεύοντα. Είναι μόνο σε μια συγκεκριμένη περίπτωση που ο ευπαίδευτος συνήγορος του εφεσεύοντα, κατά την τελική αγόρευσή του, ανέφερε ότι δεν είχε συγκεκριμένες οδηγίες για να υποβάλει κάποιο ισχυρισμό στις κατηγορίες. Το σχετικό απόσπασμα από την απόφαση του Κακουργιοδικείου έχει ήδη παρατεθεί όταν αναφερθήκαμε στον πρώτο λόγο εφέσεως.

Είναι φανερό ότι η υπεράσπιση του εφεσεύοντα κατά τη δίκη του ενώπιον του Κακουργιοδικείου ήτο η καλύτερη που μπορούσε υπό τας περιστάσεις να γίνει ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι είχε τα χαρακτηριστικά μιας έκδηλα ανίκανης δικηγορίας και ότι ο εφεσεύων υπέστη αδικία σαν αποτέλεσμα αυτής, ούτε και ότι το όλο θέμα δημιουρ-

Ο δε χειρισμός της υπεράσπισης ήταν, κρινόμενος στο σύνολό του, όπως παρατήρησε και το πρωτόδικο Δικαστήριο, πολύ ικανοποιητικός.

Το αποτέλεσμα στο οποίο καταλήγουμε είναι ότι δεν έχει τεκμηριωθεί λόγος που να δικαιολογεί την επέμβασή μας στην ετυμηγορία του πρωτόδικου Δικαστηρίου λόγω κακού χειρισμού της υπόθεσης εκ μέρους του δικηγόρου της υπερασπίσεως.

Για όλους τους πιο πάνω λόγους βρίσκουμε ότι οι δύο αυτοί λόγοι, της εφέσεως δεν μπορούν να επιτύχουν.

Ο τρίτος και τελευταίος λόγος εφέσεως είναι ότι το Κακουργιοδικείο εσφαλμένα βρήκε τον κατηγορούμενο ένοχο φόνου εκ προμελέτης και τούτο γιατί το Δικαστήριο εξήγαγε το στοιχείο της προμελέτης από ανεπίτρεπτα συμπεράσματα.

Επιχειρηματολογώντας ο ευπαίδευτος δικηγόρος του εφεσεύοντα ενώπιόν μας πρόβαλε τον ισχυρισμό ότι το Κακουργιοδικείο παρέλειψε να εκθέσει στην απόφασή του ποία ήσαν τα γεγονότα εκείνα που υιοθετούσε από την αγόρευση του κυρίου Κυπριανού, όπως είχε το Κακουργιοδικείο αναφέρει στο σκεπτικό του, που να τεκμηριώνουν το στοιχείο της προμελέτης. Περιπλέον δε ότι από τα στοιχεία που παρέθεσε το Κακουργιοδικείο δεν εστοιχειοθετείτο φόνος εκ προμελέτης μια και σύμφωνα με τις αρχές του δικαίου που διέπουν το θέμα της απόδειξης σε ποινικές υποθέσεις η προμελέτη δεν ήτο το μόνο συμπέρασμα που μπορούσε να εξαχθεί πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας και ότι τα ευρήματα του Δικαστηρίου συνάδουν εξίσου και με προγενέστερη σύγκρουση ή πάλη μεταξύ του θύματος και του εφεσεύοντα, δεν αποκλείουν πρόκληση και εν πάση περιπτώσει υποβόσκουν αμφιβολίες ως προς την ύπαρξη προμελέτης.

Ισχυρίστηκε δε ότι καμμία από τις εξωδικαστικές ομολογίες που έγιναν δεχτές από το Κακουργιοδικείο δεν το βοήθησαν στο να βγάλει οποιοδήποτε συμπέρασμα αναφε-

5 ρόμενο στο στοιχείο της προμελέτης μια και βρήκε πως οι ομολογίες προς τους Παπακώστα και Ναούμ έγιναν για να παραπλανηθεί το ανακριτικό έργο της Αστυνομίας και δεν έπρεπε να δεχθεί τις ομολογίες αυτές μόνο σαν στοιχ
5 χεία για παραδοχή εκ μέρους του ότι πήγε στο σπίτι του Αρτίν, ούτε και οι ομολογίες προς το Νικολάου μπορούσε να οδηγήσουν στο συμπέρασμα της προμελέτης.

10 Ως προς την πιθανότητα πάλης μας έχουν παραπέμψει στο μέρος της απόφασης όπου γίνεται αναφορά στη μαρ
10 τυρία του Δρ. Βανέζη στην οποία αναφέρεται το Κακούρ-γιοδικείο και λέγει ότι "το θύμα αντέδρασε κάπως όταν αντίκρουσε τον κατηγορούμενο". Το σχετικό απόσπασμα
15 που αποτέλεσε το αντικείμενο του λόγου αυτού εφέσεως είναι το πιο κάτω:

20 "Η υπεράσπιση υπέβαλε πως η Κατηγορούσα Αρχή δεν απέδειξε την υπόθεση της εναντίον του κατηγορούμενου πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας και κάλεσε το Δικαστήριο, ανεξάρτητα από τον ισχυρισμό του κατη
20 γορουμένου για άλλοθι, να εξετάσει και το ζήτημα της προμελέτης ή ακόμα και ατυχήματος. Συμφωνούμε πως το Δικαστήριο πρέπει να ενδιατρίψει σε όλες τις πτυχές της υπόθεσης που δημιουργούνται από τη μαρ
25 τυρία. Θα εξετάσουμε επομένως το θέμα της προμελέτης.

30 Ο κ. Κυπριανού υπέβαλε πως πρόθεση του κατηγορούμενου ήταν να σκοτώσει τον Αρτίν, αφού προηγουμένως εξασφάλιζε τα κλειδιά του χρηματοκιβωτίου, και τούτο γιατί δεν μπορούσε να κάμει διαφορετικά. Αυτό δε, αποδείχθηκε από τη συμπεριφορά του κατηγορούμε
30 νου πριν, κατά και μετά τη δολοφονία του και το σύνολο των γεγονότων που την περιστοιχίζουν.

35 Έχουμε ακριβώς την ίδια γνώμη με τον κ. Κυπριανού. Ο κατηγορούμενος είχε πράγματι αυτό το σχέδιο, όπως αποδεικνύεται αδιάσειστα από τη μαρτυρία. Ήταν μόνος του με τον Αρτίν στο διαμέρισμα. Το χρηματοκιβώτιο ήταν στο γραφείο στο ισόγειο. Με ποιο

τρόπο θα εξασφάλιζε την πλήρη ακινητοποίηση του Αρτίν, ενώ αυτός θα ασχολείτο με τη διάρρηξη του χρηματοκιβωτίου που θάπαιρνε μάλιστα κάποιο χρόνο; Να αφήσει τον Αρτίν μόνο κλεισμένο στο δωμάτιό του, έστω δίχως τηλέφωνο; Μα θα μπορούσε να καλέσει βοήθεια. Η λεωφόρος Μακαρίου, έστω και εκείνη την ώρα θα είχε κάποια κίνηση, εξάλλου το διπλανό σπίτι είχε ένοικους. Αν πάλι σκοπός του κατηγορούμενου ήταν να αναισθητοποιήσει τον Αρτίν, πώς θα ήταν βέβαιος για το χρόνο που θάμενε έτσι; Αλλά, αν ήταν αυτός ο σκοπός του κατηγορούμενου θα εφάρμοζε αυτή τη βίαιη λαβή τόσο μάλιστα παρατεταμένα ώστε το θύμα να φέρει τα σημάδια στραγγαλισμού που βρήκε ο Δρ. Βανέζης και τα οποία αποδείχνουν δυνατό και παρατεταμένο σφίξιμο μέχρι θανάτου; Επιπλέον δε και ο Δρ. Σταυρινός και Βανέζης, είπαν πως για να σπάσει η σπονδυλική στήλη του θύματος εφαρμόστηκε στο σώμα του απότομη και δυνατή λαβή.

Ο κατηγορούμενος, αφού εξασφάλισε τα κλειδιά του χρηματοκιβωτίου, απόλυτα ψύχραιμος συνέχισε με το έργο της διάρρηξης, που του πήρε κάποιο χρόνο, και μετά έφυγε.

Όλα τα πιο πάνω αποδείχνουν πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας πως ο κατηγορούμενος είχε σκοπό, αφού εξασφάλιζε τα κλειδιά του χρηματοκιβωτίου, να σκοτώσει των Αρτίν. Τα γεγονότα αυτά δείχνουν προμελετημένο φόνο, όχι μόνο όπως αυτός ερμηνεύεται στις αποφάσεις που αναφέρουμε πιο πάνω, αλλά εν ψυχρώ προσχεδιασμένο φόνο."

Το πιο πάνω όμως απόσπασμα δεν αποτελεί το μοναδικό μέρος της απόφασης στο οποίο γίνονται ευρήματα πάνω στα οποία το Δικαστήριο στηρίχθηκε για να καταλήξει ότι το στοιχείο της προμελέτης αποδείχθηκε πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας. Σχετικό είναι και το απόσπασμα κάτω από τον τίτλο "Συμπέρασμα" της απόφασης που προηγείται αυτού του μέρους στο οποίο λέγει:

"ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ"

Από τη μαρτυρία που έχουμε αναλύσει πιο πάνω, συμπεραίνουμε πως τα πραγματικά γεγονότα είχαν την πιο κάτω εξέλιξη:

5 Ο κατηγορούμενος έμαθε όλες τις λεπτομέρειες που αφορούσαν στη διάρρηξη του χρηματοκιβωτίου του Αρτίν ενώ βρισκόταν στις φυλακές από τον Απρίλη μέχρι Αύγουστο 1986, από τον επίσης κατάδικο Φανιέρο. Ο τελευταίος ήταν ιδιοκτήτης νυκτερινών κέντρων
10 στη Λάρνακα και είχε δοσοληψίες με τον Αρτίν, ο οποίος προμήθευε τις επιχειρήσεις του με αρτίστες. Λίγες μέρες πριν το έγκλημα ο Φανιέρος, βάσει κανονισμών που ισχύουν στις φυλακές και συνοδευόμενος από δεσμοφύλακα, επισκέφθηκε τον Αρτίν για τις δουλειές του. Ο κατηγορούμενος γνώριζε τον τρόπο ζωής και τις συνήθειες του θύματος, που ήσαν απλές και μό-
15 νιμα οι ίδιες, καθώς και τη διαρρύθμιση των γραφείων και του διαμερίσματός του. Ήξερε ακόμα πως ο Αρτίν φύλαγε τα κλειδιά του χρηματοκιβωτίου του στην τσέπη του κρεμασμένα σε μια χρυσή αλυσίδα. Όλα αυτά τα ανέφερε ο ίδιος στον Νικολάου.

20 Τη νύχτα του εγκλήματος, παρόλο που διευθέτησε με τον Νικολάου την από κοινού διάπραξη της ληστείας, ο ίδιος αποφάσισε να ενεργήσει μόνος και γιαυτό έστειλε την παρέα, Νικολάου, Ττόλο και Δημοσθένους στην καφετερία Στήβη όπου υποτίθεται θα τους συναντούσε. Δεν πήγε όμως εκεί. Κάποιαν ώρα μετά
25 τα μεσάνυχτα της 31/10/86 ξεκίνησε για να διαπράξει το έγκλημα. Φορούσε το δερμάτινο σακκάκι, τεκ. 58, κάτω από το οποίο έκρυψε το τσέχικο όπλο, τεκ. 22(β), αφού το πήρε από τον κρυψώνα του κοντά στην εκκλησία Μακαρίου στην Ακρόπολη, όπου το είχε τοποθετήσει το προηγούμενο βράδυ στην παρουσία του Νικολάου. Πήγε μετά στο σπίτι του Αρτίν και σκαρφαλώνοντας από τη συκαμιά, ή ανεβαίνοντας από την πέτρινη κυκλική σκάλα βγήκε στο περιβάζι που πε-
30 ριβάλλει ολόκληρο το διαμέρισμα. Για να μπει σ' αυτό

έπρεπε να σπάσει το τζάμι του παραθύρου και βάζοντας το χέρι του από μέσα να γυρίσει το σιδερένιο πόμολο, ανοίγοντας έτσι το παράθυρο. Για να μην κάμει θόρυβο δοκίμασε πρώτα να αφαιρέσει το τζάμι ξεκολλώντας το στόκκο από τις γωνιές του με το κατσαβίδι που κρατούσε, τεκ. 62. Γι' αυτό και η Δρ. Κανάρη βρήκε στο μεταλλικό μέρος του κατσαβιδιού αυτού σκόνη στόκκου στο τζάμι που έσπασε. Ο κατηγορούμενος δεν κατώρθωσε όμως να αφαιρέσει το τζάμι και έτσι το έσπασε με ένα κτύπημα στο σημείο που ήταν από μέσα το χερούλι, όπως διαπίστωσε ο ειδικός εμπειρογνώμονας, Γ. Σακκαδάς, Μ.Κ.88. Ο στόκκος που αποκολλήθηκε από το τζάμι έπεσε στο περιβάξι και το πάτωμα του δωματίου. Ένα μικρό κομμάτι σφηνώθηκε στο πάνω μέρος του ζίπ του σακκακιού του κατηγορουμένου και είναι αυτό που βρήκε η Δρ. Κανάρη.

Τί ακολούθησε όταν μπήκε ο κατηγορούμενος στο διαμέρισμα, μπορούμε να το συναγάγουμε με ακρίβεια από τη μαρτυρία των Δρ. Βανέζη και Σταυρινού.

Κατά την κρίση μας τα γεγονότα δείχνουν πως σκοπός του κατηγορούμενου ήταν η εξασφάλιση των κλειδιών από τον Αρτίν για τη διάρρηξη του χρηματοκιβωτίου και η δολοφονία του.

Μόλις μπήκε ο κατηγορούμενος στο διαμέρισμα απέκοψε αμέσως τα καλώδια από τα δύο τηλέφωνα στο δωμάτιο του Αρτίν για να αποκλείσει προσπάθεια του θύματος να επικοινωνήσει με οποιονδήποτε. Το θύμα αντέδρασε κάπως όταν αντίκρουσε τον κατηγορούμενο, ο οποίος όμως χρησιμοποιώντας τη μυϊκή του δύναμη και το εξασκημένο του κορμί, εύκολα το κατέβαλε. Πριν γίνει αυτό πιάξε το όπλο που κρατούσε στο στήθος του απαιτώντας τα κλειδιά του χρηματοκιβωτίου. Γιαυτό και προξένησε στο θύμα την πληγή που τόσο ο Δρ. Βανέζης όσο και ο Σακκαδάς αποδίδουν στο ιδιαίτον σχήμα του στόμιου του όπλου με την υποδοχή της ξιφολόγχης. Σε κάποιο στάδιο έπεσε και το πλήρες φυσίγγιο από τη δεύτερη σφαιροθήκη που είχε στερεωμένη

5 με τέλλα σ' αυτή που ήταν τοποθετημένη στο όπλο. Η σφαίρα αυτή ήταν λαδωμένη γιατί ακριβώς βγήκε από τη σφαιροθήκη, όπως είπε ο εμπειρογνώμονας Σακκαδάς που τη βρήκε στην παρουσία του κ. Κωμοδίκη στο διάδρομο έξω από το δωμάτιο του Αρτίν. Με βραχιονολαβή έπιασε το θύμα από πίσω σφίγγοντας ταυτόχρονα το λαιμό του και τις αναπνευστικές οδούς, μύτη δηλαδή και στόμα. Ο κατηγορούμενος χρησιμοποίησε τη λαβή αυτή για να στραγγαλίσει το θύμα του, ταυτόχρονα όμως να μην μπορεί να βγάλει την παραμικρή κραυγή. Η απότομη και δυνατή χειρολαβή είχε επίσης ως αποτέλεσμα το σπάσιμο της σπονδυλικής στήλης του Αρτίν, πράγμα που έγινε κάπως εύκολα γιατί έπασχε από κύφωση. Το σφίξιμο στο λαιμό και πρόσωπο του θύματος ήταν σκόπιμα δυνατό και παρατεταμένο για να του προκαλέσει το θάνατο. Όταν ο Αρτίν πέθανε στα χέρια του κατηγορούμενου, ο τελευταίος τον τοποθέτησε στο κρεβάτι του και τον σκέπασε. Σ' αυτή τη θέση βρέθηκε το θύμα το πρωί. Ο κατηγορούμενος κλείδωσε μετά το δωμάτιο του Αρτίν και πέταξε το κλειδί. Αυτό έγινε για να παρατείνει όσο μπορούσε την πιθανή ανακάλυψη του θύματος, και εξάλλου ο ίδιος θα κατέβαινε στα γραφεία για να διαρρήξει το χρηματοκιβώτιο. Παραβιάζοντας την κύρια είσοδο των γραφείων μπήκε στο δωμάτιο που ήταν το χρηματοκιβώτιο το οποίο άνοιξε με τα κλειδιά παίρνοντας από το περιεχόμενο του ό,τι μπορούσε.

30 'Όταν συμπλήρωσε το έγκλημα, πήγε στο διαμέρισμά του στη Λεωφόρο Γρύβα Διγενή και έκαμε μπάνιο για να εξαφανίσει από το κορμί του πιθανά σημάδια του εγκλήματος, έπλυνε δε για τον ίδιο λόγο και το πέτσινο σακκάκι. Γι' αυτό και η φόδρα του τέσσερις μέρες μετά το έγκλημα ήταν ακόμα βρεγμένη. Με το αυτοκίνητο του Αποστόλου - Ττόλου, που ήταν σταθμευμένο στην πολυκατοικία, του οπότεν και άλλαξε πορεία για να πάει στο καθαριστήριο όπου και άφησε το σακκάκι για να μην παραληφθεί από την αστυνομία."

Το Κακουργιοδικείο κάτω από τον τίτλο "Αλλα Νομι-

κά Ζητήματα στην Υπόθεση", εξέτασε και το θέμα της προμελέτης. Αναφέρθηκε στις νομικές αρχές που το διέπουν και συγκεκριμένα στις υποθέσεις *Loftis v. The Republic*, 1961 C.L.R. 108, την υπόθεση *R. v. Shaban*, 8 C.L.R. 82, *Dervish Halil v. The Republic*, 1961 432, *Yiannis Pieris v. The Republic* (1963)1 C.L.R. 87, *Pantelis Vrakas and Another v. The Republic* (1973) 2 C.L.R. 139.

5

Το θέμα της προμελέτης αναλύθηκε πράγματι σε έκταση με αναφορά στις προηγούμενες αποφάσεις του Δικαστηρίου τούτου όπως και την προσέγγιση που γίνεται στον Ινδικό Ποινικό Κώδικα στην υπόθεση *Anastassiades v. The Republic* (1977) 2 C.L.R. 97, όπως επίσης και στην υπόθεση *Hadjisavvas v. The Republic* (1988) 2 C.L.R. 37 και θεωρούμε περιττό να επαναλάβουμε τα όσα έχουν λεχθεί. Οι νομικές αρχές που διέπουν το θέμα μπορεί να συνοψισθούν στα ακόλουθα. Τα συμπεράσματα για την ύπαρξη προμελέτης μπορεί να εξαχθούν από τα γεγονότα που περιστοιχίζουν τη δολοφονία του θύματος.

10

15

Το κριτήριο ως προς την ύπαρξη ή μη προμελέτης είναι αν κάτω από το φως όλων των περιστάσεων της υποθέσεως ο δράστης είχε αρκετή ευχέρεια μετά που σχημάτισε την πρόθεση να σκοτώσει να ξανασκεφτεί με σκοπό να αποφασίσει αν θα σκοτώσει ή όχι, και ότι αποφάσισε να σκοτώσει σαν αποτέλεσμα αυτής της σκέψης. Με άλλα λόγια η δολοφονία πρέπει να είναι αποτέλεσμα αυτού του αναλογισμού και όχι κάτι το ξαφνικό. Βέβαια πολλά εξαρτώνται από τη ψυχική και πνευματική κατάσταση του δράστη την ώρα εκείνη, την ηρεμία του πνεύματός του ή το αντίθετο. Υπάρχουν περιπτώσεις που έχει ένας δράστης αρκετό χρόνο μεταξύ της απόφασης να σκοτώσει και της εκτέλεσης της πρόθεσής του αλλά η κατάσταση του είναι τέτοια που να μη μπορεί να αναλογισθεί τις συνέπειες και αποστεί από την εκτέλεση της απόφασης. Σε άλλες περιπτώσεις η ψυχραιμία και η περίσκεψη του δράστη μπορεί να είναι τέτοια που και ένα ασήμαντο διάστημα μεταξύ του σχηματισμού της πρόθεσης και της εκτέλεσής της να ήταν αρκετό για την προμελέτη. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται και η επιμονή του δράστη στο να

20

25

30

35

επιφέρει το θάνατο είναι στοιχεία αποκαλυπτικά των προθέσεων του που μπορεί να συνεκτιμηθούν για την εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με την ύπαρξη προμελέτης.

5 Είναι έκδηλο λοιπόν από τα πιο πάνω αποσπάσματα από τα ευρήματα και συμπεράσματα του Κακουργιοδικείου που παραθέσαμε ενωρίτερα και πιο συγκεκριμένα τη
10 μαρτυρία του Δρ. Βανέζη που στην ουσία της δεν αμφισβητήθηκε και η οποία δίδεται σε έκταση σε άλλο μέρος της απόφασης και που θεωρούμε πλέον περιττό να παραθέσουμε, όπως και από την υπόλοιπη μαρτυρία, ο προσχεδιασμός της όλης υπόθεσης και η εκτέλεση του σχεδίου, το
15 γεγονός ότι ο εφεσείων ήτο οπλισμένος με φονικό όπλο, η φύση των τραυμάτων και ο βάνουσσος τρόπος που προκλήθηκαν πάνω στο θύμα, (Βλέπε *Αναστασιάδης*) και ο αργός και επίμονος τρόπος που προκάλεσε τον θάνατο όπως και η ψυχραιμία με την οποία ενήργησε ο εφεσείων, ότι το μόνο συμπέρασμα το οποίο κάτω από τις περιστάσεις μπορούσε να εξαχθεί ήταν εκείνο της προμελέτης και κα-
20 νένα άλλο.

20 Αρχεί να επισημανθεί για μια ακόμη φορά η αποφασιστικότητα του εφεσείοντα να προκαλέσει το θάνατο με ένα τόσο σκληρό τρόπο. Ενδεικτικό είναι ότι εφάρμοσε μια λαβή στο λαιμό του θύματος που δεν ήταν ούτε στιγ-
25 μιαία ούτε και παροδική όπως κατέθεσε ο Δρ. Βανέζης. Ήταν οπλισμένος και αφού με όλη του τη άνεση δολοφόνησε το θύμα, το έβαλε πίσω στο κρεβάτι και το κάλυψε μέχρι το πρόσωπο για να συνεχίσει απρόσκοπτος τη διάρρηξη και κλοπή της περιουσίας του θύματος. Και αν
30 ακόμη εδεχόμασταν ότι η πρόθεση του εφεσείοντα να σκοτώσει το θύμα ήταν μια στιγμιαία ενέργεια, είχε ο ίδιος όλο το χρόνο και τη ψυχραιμία για να αναλογισθεί την πράξη του και να αλλάξει γνώμη.

35 Η μαρτυρία κατέδειξε ότι η διάρρηξη στην κατοικία, και ληστεία του θύματος, είχαν σχεδιαστεί με πολλή επιμέλεια. Το σχέδιο δράσης πρόβλεπε την εξουδετέρωση του θύματος ως προϋπόθεση για την κλοπή της περιου-

σίας του. Ότι δεν έχει αποκαλύψει η άλλη μαρτυρία είναι ο τρόπος εξουδετέρωσής του ο οποίος είχε προμελετηθεί. Ο τρόπος εξουδετέρωσής του στην πράξη κατέδειξε ότι πρόθεση του εφεσείοντα ήταν ο αφανισμός εξ άπαντος. Η μαρτυρία δεν κατέδειξε ότι η αντίσταση η οποία προβλήθηκε τον προκάλεσε να χρησιμοποιήσει περισσότερη βία απ' ό,τι είχε κατά νου· τουναντίον προβλήθηκε ισχνή αντίσταση από ένα ανυπεράσπιστο, ηλικιωμένο άνθρωπο. Τα μέσα που επέλεξε ο δολοφόνος του, σε συνδυασμό με τον τρόπο που επέφερε το θάνατό του, αποκαλύπτουν ότι πρόθεση του εφεσείοντα ήταν η εξόντωση του θύματος ως πρώτο βήμα για την καταλήστευση της κατοικίας του. Το ότι η δολοφονία του θύματος δεν ήταν ο πρωταρχικός σκοπός του δράστη, δεν αντίκειται προς το εύρημα του προμελετημένου φόνου του. Όπως η μαρτυρία κατέδειξε, είχε σχεδιασθεί ως το πρώτο βήμα του εγκλήματος της ληστείας.

Το επόμενο θέμα που θα πρέπει να εξεταστεί σε σχέση με τα γεγονότα της υπόθεσης στο σύνολό τους, είναι κατά πόσο διαζευκτικές εκδοχές ήσαν δυνατό να εξαχθούν και να είναι συνεπείς με τη μαρτυρία ότι το θανάσιμο πλήγμα καταφέρθηκε άλλως πως παρά με προμελέτη. Αυτό είναι ένα από τα καθήκοντα που ένα Δικαστήριο έχει να επιτελέσει νοουμένου ότι, όταν ολοκληρωθεί η υπόθεση, η μαρτυρία περιέχει στοιχεία από τα οποία ένας λογικός άνθρωπος θα μπορούσε να φθάσει σε συμπέρασμα άλλο από το φόνο εκ προμελέτης.

Στην υπόθεση *Αναστασιάδη*, εγέρθηκε επίσης το θέμα των διαζευκτικών δυνατοτήτων που πρέπει να είναι δυνατό εύλογα να εξαχθούν από την ολότητα της μαρτυρίας και αποφασίστηκε ότι πρέπει μια διαζευκτική θεωρία ως προς τις συνθήκες της πρόκλησης του θανάτου, όπως π.χ. η περίπτωση άμυνας, ή η πρόκληση πρέπει να είναι τέτοια που μπορεί εύλογα να εξαχθεί από το σύνολο της μαρτυρίας ενώπιον του Δικαστηρίου και δεν μπορεί να είναι ένα θέμα εικασίας (speculation) εκτός αν η μαρτυρία που προσάχθηκε εγείρει τέτοιες διαζευκτικές δυνατότητες και υπερασπίσεις. Πρέπει να υπάρχει μαρτυρία για να υπο-

στηρίζει τέτοια γεγονότα τα οποία θα δικαιολογούσαν ένα Δικαστήριο να βγάλει το συμπέρασμα εύλογα και όχι απλώς να ενεργήσει πάνω σε υποψίες ή εικασίες ότι υπήρξαν τέτοιες πράξεις που εγείρουν το θέμα της πρόκλησης του ατυχήματος ή της αμέλειας.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι σύμφωνα με τις καθιερωμένες αρχές το Δικαστήριο αυτό θα μπορούσε να εξάξει το ίδιο δικά του συμπεράσματα πάνω στα ίδια γεγονότα όπως έγιναν αυτά αποδεχτά από το Κακουργιοδικείο.

10 Στην προκειμένη όμως περίπτωση κάτω από το πλέγμα των περιστάσεων δεν βρίσκουμε κανένα λόγο που θα μας δικαιολογούσε, ακούοντας την υπόθεση σαν Εφετείο, να βγάλουμε διαφορετικά συμπεράσματα, ως προς το θέμα της απόδειξης πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας, της προ-

15 μελέτης, στα οποία κατέληξε το Κακουργιοδικείο.

Για όλους τους πιο πάνω λόγους που έχουμε εκθέσει η έφεση απορρίπτεται.

Η έφεση απορρίπτεται.